

Behandelingsvoorstel voor de commissie Ruimte en Groen

Onderwerp: Verslag Ruimtelijk Beleid 2002

Cie-datum : 1 september 2003

Cie-nummer: 2003REG60

Procedure: in GS (na Cie. Vergadering) op:	inspraak:nee
eerdere behandeling in cie: nee	op:
in PS: toezending aan leden	op:

Behandelend ambtenaar: Rudolf Buis / Annelies Camping
Portefeuillehouder: Dhr. Streng

toestel: 3397 / 3381

Inleiding

In het Verslag Ruimtelijke Beleid geven GS een overzicht van het gevoerde ruimtelijk beleid in 2002. Op grond van artikel 4, tweede lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO), zijn Gedeputeerde Staten verplicht aan Provinciale Staten verantwoording af te leggen over het door hen gevoerde beleid inzake de ruimtelijke ordening. In het verslag worden diverse beleidsvelden, relevant voor het gevoerde ruimtelijk beleid, besproken.

Vervolg inleiding op pagina 2 nee

Wordt geagendeerd:

om advies over de volgende vraag (vragen):

voor oriënterende bespreking, toegespitst op de volgende aspecten:

- X voor korte bespreking (er kunnen enkele kleine opmerkingen worden gemaakt) en vervolgens ter kennisneming.
  - ter kennisneming, het stuk wordt niet besproken.
-
-

Beoogd effect

inzicht in hoofdlijnen van gevoerd RO-beleid in 2002

Argumenten

nvt

Kanttelingen

nvt

Financiën

financiering drukken van het verslag

Communicatie

Het Jaarverslag wordt na vaststelling verder vorm gegeven en verspreid onder pers en andere belangstellenden

Bijlagen

Het Jaarverslag Ruimtelijk Beleid 2002

Verslag

Ruimtelijk Beleid

Provincie Utrecht

2002

Colofon

Het 'Verslag Ruimtelijk Beleid 2002' is een uitgave van de sector Strategische Ruimtelijke Ontwikkelingen (RSO) van de provincie Utrecht.

Inleiding

1. Het verslag in vogelvlucht	3
2. Samen op weg.....	5
2.1 Utrecht, De Randstad en het Rijk	
2.2 Maar er is meer	
3. Een nieuw streekplan in de maak.....	13
3.1 Waar zijn we inmiddels	
3.2 De lagenbenadering	
3.3 Rode contouren	
4. Licht op de lagen.....	19
4.1 Van de eerste laag ...	
4.2 Via de tweede laag ...	
4.3 Naar de derde laag	
4.4 Nog een paar thema's	
5. Bestemmingsplannen en bouwplannen.....	31

Tot slot

Dit verslag geeft een dwarsdoorsnede van wat er in 2002 allemaal is gebeurd op het gebied van de ruimtelijke inrichting van onze provincie. Het geeft een overzicht van het gevoerde ruimtelijk beleid van ons College. Waar mogelijk kijkt het door naar 2003 of verder.

Het woord dwarsdoorsnede zegt het al: in dit verslag gaat het om de hoofdlijnen van het gevoerde ruimtelijk relevant beleid. Er komen diverse beleidsvelden voor het voetlicht. Vaak kennen deze beleidsvelden een eigen jaarlijkse rapportage. Als u meer wil weten over bepaalde onderwerpen uit dit verslag kunt u het beste die rapportages er op na slaan.

Het Verslag Ruimtelijk Beleid 2002 is gemaakt op grond van artikel 4 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Deze wet verplicht ons elk jaar verantwoording af te leggen aan provinciale staten over het ruimtelijk beleid dat wij in dat jaar hebben gevoerd.

Wij vinden dat het verslag, naast de formele status als verantwoording aan provinciale staten, ook informatief is voor een breder publiek in en buiten dit provinciehuis.

In dit verslag komt een reeks van activiteiten aan de orde, van beleidsvorming tot uitvoering. Duidelijk is dat de provincie niet alleen ruimtelijk beleid kan maken en uitvoeren, maar dat steeds meer doet in samenspraak met haar partners binnen en buiten de provincie. Bij het Rijk en de gemeenten is eveneens sprake van een voortdurende en steeds hechtere interactie met de andere partners. Om ruimtelijke doelstellingen te bereiken werken de overheden dus steeds meer samen. Het jaar 2002 stond ondermeer in het teken van een intensieve dialoog met het Rijk, vooral over de voortgang en inhoud van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en het tweede Structuurschema Groene Ruimte. Ondanks het wisselen van Kabinetten zijn de ruimtelijke hoofdkeuzes van het Rijk tot nog toe constant. Deze keuzes zijn in nauw overleg met de decentrale overheden bepaald. Ze vormen vervolgens een van de ingrediënten voor ons eigen ruimtelijk beleid. Ook met de andere Randstadoverheden en met de Gelderland is de dialoog geïntensiveerd. Daarnaast blijkt uit het verslag dat met de partners binnen de provincie steeds interactiever wordt samengewerkt. De Utrechtse gemeenten spelen daarbij een belangrijke rol. Maar ook maatschappelijke organisaties zijn voor ons steeds belangrijker partners. We hebben ze hard nodig bij ondermeer het zoeken van oplossingen voor de problematiek van de waterberging, de reconstructie van de intensieve veehouderijgebieden en bij onze inspanningen om de groene eenheid op de Heuvelrug te versterken.

Daarmee komen we op een tweede kenmerk van het gevoerde beleid in 2002. Het vorige Verslag Ruimtelijk Beleid stond vooral in het teken van de beleidsvorming, zoals de opmaat voor het nieuwe streekplan. Natuurlijk speelde in 2002 het maken van beleid een belangrijke rol, maar er zijn ook belangrijke stappen gezet om dat beleid uit te voeren. Bij dat laatste nemen wij steeds vaker zelf het initiatief. Plannen maken is vaak niet makkelijk, maar ze uitvoeren is nog moeilijker. Toch gaan we steeds meer die kant op. Niet voor niets zal aan het nieuwe streekplan een concreet uitvoeringsprogramma worden gekoppeld.

Het Agenda 2010 project 'Hart van de Heuvelrug' is ook een belangrijk markeringspunt. Op initiatief van de provincie zijn in 2002 concrete stappen gezet om de groene eenheid van de Heuvelrug te versterken. Daar zijn veel partijen bij betrokken, met soms verschillende deelbelangen. Door samen rond de tafel te zitten en een helder en concreet hoofddoel af te spreken - waarbij alle partijen samenwerken om dat doel te verwezenlijken - kan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied worden versterkt.

Dergelijke ontwikkelingen markeren de geleidelijke overgang van de traditionele toelatingsplanologie naar ontwikkelingsplanologie. Dat laatste wil zeggen dat we niet alleen aangeven wat niet mag, maar vooral wat wel mag en daar zelf ook een duidelijke bijdrage aan leveren.

Overigens zijn wij van mening dat ontwikkelingsplanologie niet werkt, als we niet zelf helder hebben wat de lange termijn doelen zijn. Met het nieuwe streekplan geven we daar invulling aan.

Het beoordelen van bestemmingsplannen blijft een belangrijke taak. Ook daarbij ontwikkelen we geleidelijk een andere manier van werken. Het accent verschuift steeds meer van het 'toetsen achteraf' naar het intensief betrokken zijn bij het meedenken aan de 'voorkant' van het traject.

Robinson Crusoe leefde 28 jaar op een eiland. De provincie Utrecht zou dat, als maatschappelijke organisatie, niet kunnen. Wij drijven op onze relaties met andere organisaties.

Die relaties spelen deels op een hoger schaalniveau. Ook in 2002 hebben we veel overleg gevoerd met het Rijk, onder andere over de Vijfde Nota en het Structuurschema Groene Ruimte. Het Rijk heeft daarbij heldere signalen afgegeven over haar visie over de ruimtelijke ontwikkelingen op macroniveau voor de lange termijn.

Ook hebben wij, samen met de andere partners, een bijdrage geleverd aan het verder ontwikkelen van de Blauwgroene Deltametropool. Bij de groene ontwikkeling lag een belangrijk accent op het Groene Hart.

Maar Utrecht kent eveneens een oriëntatie naar het Oosten. Zo zijn we betrokken bij het opstellen van een regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk Veenendaal-Ede-Wageningen-Rhenen.

Ook de samenwerking met de diverse partners binnen de provincie leverde veel resultaten op. De strategische gebiedsperspectieven van samenwerkende gemeenten zijn een eind verder gebracht. En we hebben verder inhoud gegeven aan het Utrechts Model. Dit is een instrument om de samenwerking met de Utrechtse gemeenten te vergroten.

2.1 Utrecht, de Randstad en het Rijk

Van Vijfde Nota naar Nota Ruimte

In januari 2001 bracht het Kabinet Kok het eerste deel van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening uit. Dat eerste deel is in hecht overleg tussen het Rijk en de Randstadpartners tot stand gekomen. In de Bestuurlijke Commissie Randstad werden de puntjes op de i gezet.

De Randstadpartners waren redelijk tevreden met dat eerste deel. Zij zagen veel van hun ideeën en wensen er in verwoord.

Deel drie van de Vijfde Nota verscheen in januari 2002, samen met deel twee (de reacties op de inspraak). Half april 2002 besprak de Vaste Kamercommissie deel drie. Een paar dagen later zou over een aantal moties worden gestemd. Zover is het niet gekomen. Het Kabinet viel.

Vervolgens was het Kabinet Balkenende aan zet. Minder praten en vooral uitvoeren was het devies. Dit klonk ook door in de Stellingnamebrief. Die brief publiceerde het Kabinet in het najaar van 2002. De boodschap van de brief was gebaseerd op het Strategisch Akkoord. Het Kabinet Balkenende wilde bijstellingen van deel drie van de Vijfde Nota neerleggen in de Nota Ruimte. In deze nota zou ook het Tweede Structuurschema Groene Ruimte worden geïntegreerd. Niet lang na het uitbrengen van de Stellingnamebrief viel het Kabinet Balkenende. Eind 2002, begin 2003 leek het dan ook niet helder hoe het Rijk de discussie over de Ruimtelijke Ordening zou vervolgen.

Geven de verschillende kabinetten nu veel koerswijzigingen te zien? Hoewel er koppen in de kranten verschenen als “De Vijfde Nota is in de prullenmand verdwenen” zien wij toch een grote mate van continuïteit in de beleidsopvattingen van het Rijk. Veel keuzes uit de Vijfde Nota blijven overeind. Ook uit de discussies bij de vorming van het nieuwe Kabinet over dit onderwerp blijkt dat. Almere, de Zuidplaspolder en Rijnburg blijven de nieuwe verstedelijkingslocaties in de Randstad. Almere zal daarbij ook bouwen om een deel van de vestigingsdruk op de provincie Utrecht op te vangen. En het accent blijft liggen op thema's als het bundelen van verstedelijking, transformeren en herstructureren, het versterken van de positie van de grote steden en op de wateropgave. Deze thema's zijn ook voor de provincie Utrecht actueel. Ze hebben inmiddels een plaats gekregen in het eerste concept van het ontwerp-streekplan.

Zijn er dan helemaal geen accentverschillen? Natuurlijk zijn die er. We noemen er vier.

- *Meer decentrale aansturing van het beleid.* Het Rijk zal het beleid voor de Ruimtelijk Ordening niet langer gedetailleerd uitwerken. De provincies en gemeenten krijgen meer beleidsruimte. Zo stelt het Rijk bijvoorbeeld niet meer in alle gevallen de rode contouren verplicht. Dit laat, ook naar de mening van het Rijk, onverlet dat provincies dit instrument kunnen inzetten als zij vinden dat dat het beleid ten goede komt. Wij werken al sinds 1994 met rode contouren. Deze aanpak kan, met de nodige aanpassingen, ook in de toekomst goed werken. Reden waarom wij ook in het nieuwe streekplan in de maak deze methodiek hanteren. In hoofdstuk vier gaan we daar dieper op in.

- *Ruimte voor opvang eigen behoefte gemeenten.* In de Stellingnamebrief is het begrip 'bouwen voor eigen behoefte' geïntroduceerd. Gemeenten moeten voor hun eigen woningbehoefte kunnen bouwen. Dat klinkt eenvoudiger dan het in de praktijk is, realiseert ook het Kabinet. Er zijn, zowel kwalitatief als kwantitatief, verschillende definities en uitwerkingen van het begrip 'eigen behoefte' mogelijk. Bovendien maakt Europese regelgeving het moeilijk om de vestigingskeuze van personen te sturen.

Desondanks vindt het Rijk, net als wij, het van belang om vooral te bouwen voor specifieke doelgroepen. Vooral in de kleinere kernen gaat het daarbij vaak om starters en senioren. Het is zaak de te maken keuzes hierover in regionaal verband af te wegen. Daarbij heeft de provincie een belangrijke rol.

- *Geld.* Tijdens het tot stand komen van deel drie van de Vijfde Nota leek er veel geld van het Rijk beschikbaar te komen voor de uitvoering van beleid. Onder meer een deel van de aardgasbaten (via ICES) zou worden gebruikt. In Randstadverband hebben wij, op verzoek van het Rijk, een eerste slag gemaakt in de prioriteitsstelling van te financieren projecten. Dit moest uitmonden in een convenant Landsdeel West. Hierin zou een integraal pakket van afspraken, waaronder financiële, met het Rijk worden gemaakt. Dit proces is sterk vertraagd, vooral als gevolg van de situatie rond de Rijksfinanciën. Die is aanmerkelijk minder rooskleurig dan tijdens het opstellen van de Vijfde Nota was gedacht. Het is zelfs de vraag of er nog een convenant komt.

Het gebrek aan geld kan grote consequenties hebben. Het maakt het realiseren van de binnenstedelijke bouwopgave lastiger. Ook voor het groen waren de ambities hoog. Stopzetten van de aankoop van grond maakt het onder meer moeilijker de EHS op tijd te realiseren.

Natuurlijk blijven er wel reguliere middelen beschikbaar. Maar wij moeten niet rekenen op een zilvervloot uit het Haagse. Wij zullen dus creatieve constructies moeten vinden om geld te genereren. In combinatie met het verschuiven van een toelatings- naar ontwikkelingsplanologie liggen hier mogelijkheden. Zo kan bijvoorbeeld rood worden ingezet om geld voor groen te verdienen. Wij hebben daar al enige ervaring mee opgedaan in het kader van het Reconstructieplan Gelderse Vallei en Utrecht-Oost. Ook in de discussies over het Hart van de Heuvelrug speelt deze rood-groene constructie een rol. Beide projecten komen verderop in dit verslag aan de orde.

- *De Vijfde Nota en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte in één Nota Ruimte.* De twee belangrijke beleidsnota's op het gebied van de Ruimtelijke Ordening zullen in elkaar worden geschoven in de Nota Ruimte. Dat vinden wij positief. Het levert een vereenvoudiging op. Bovendien voorkomt het dat de tendens tot decentralisatie die de Vijfde Nota in zich had, wordt omgebogen naar recentralisatie van de groene onderdelen. Deze neiging bespeurden wij in den Haag.

Hoe het Rijksbeleid er exact uit gaat zien is dus nog niet helemaal helder. Toch is er, zoals wij hiervoor hebben aangegeven, een aantal grote lijnen te onderscheiden. Lijnen die redelijk overeenkomen met onze gedachten zoals wij die nu in de opmaat van het nieuwe streekplan vorm aan het geven zijn. Wij hebben de afgelopen periode ervaren dat een goede relatie met het Rijk belangrijk is, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Wij merken een grote bereidheid tot dialoog.

Van Randstad naar Deltametropool

De Randstad is voor ons van groot belang. Ook in 2002 hebben wij in Randstadverband verder invulling gegeven aan het begrip Deltametropool. Deltametropool staat voor een filosofie waarin zowel het metropolitane karakter als de blauw-groene kwaliteiten van de Randstad verder worden ontwikkeld. Doel is het versterken van de internationale concurrentiepositie van de Randstad. De functionele samenhang tussen de verschillende onderdelen van het stedelijk netwerk moet hechter worden. Die onderdelen moeten meer complementair gaan werken, in plaats van concurrerend.

Randstad en Deltametropool als samenhangend geheel zijn belangrijk, maar er is ook een toenemende interactie binnen de vleugels van de Randstad. Utrecht behoort nadrukkelijk tot de Noordvleugel. De relaties tussen het Amsterdamse stadsgewest en de provincie Utrecht, maar ook die met Hilversum en Almere worden steeds intensiever. De Utrechtse infrastructuur speelt een belangrijke rol in de ontsluiting van onder meer Schiphol. Door de sterke groei van Schiphol zal de druk op de A 2 toenemen, zelfs na de verbreding van de snelweg en de verdubbeling van het spoor. De Noordvleugel heeft er dan ook alle belang bij dat de infrastructuur in de provincie Utrecht op orde is. Daarnaast speelt de stedelijke ontwikkeling in Flevoland met belangrijke relaties naar het oude land, waaronder de provincie Utrecht. Dit is de reden waarom wij ons ook in 2002 steeds meer hebben georiënteerd op de Noordvleugel, en dat in de toekomst zullen blijven doen.

Het Groene Hart

De Haagse perikelen hebben ook invloed op de werkzaamheden van het Bestuurlijk Platform Groene Hart. Het opstellen van een nieuw Ontwikkelingsprogramma voor het Nationaal Landschap Groene Hart is er door vertraagd. In het ontwikkelingsprogramma moeten de strategische doelen uit de Kwaliteitszoning Groene Hart worden omgezet in concrete acties. Die kwaliteitszoning is in 2001 opgesteld door de drie Groene Hartprovincies, in opdracht van het platform. De principes van de kwaliteitszoning zijn in het vorige verslag Ruimtelijk Beleid voor het voetlicht gebracht. Ze zijn overgenomen in de Vijfde Nota. De zoning vormt een belangrijk middel om de ontwikkelingsmogelijkheden en investeringen binnen het Nationaal Landschap Groene Hart te bepalen.

Voordat het nieuwe ontwikkelingsprogramma er komt wordt het huidige geëvalueerd. Belangrijke onderwerpen in die evaluatie zijn de effectiviteit van het instrument Nationaal Park en het functioneren van het Bestuurlijk Platform Groene Hart. De evaluatie moet in 2003 zijn uitgevoerd. Parallel daaraan zal er ook een nieuw Instellingsbesluit voor het platform moeten komen. In het Verslag Ruimtelijk Beleid 2004 zullen wij u inlichten over de uitkomsten van de evaluatie.

Betekent het feit dat het ontwikkelingsprogramma is vertraagd dat het Bestuurlijk Platform Groene Hart in het jaar 2002 achterover heeft geleund? Natuurlijk niet. Uit de reeks van activiteiten noemen we er ook hier vier.

- *Sustainable Open Space*. De Provincie Utrecht is sinds 1999 trekker van het project Sustainable Open Space (SOS), namens het Bestuurlijk Platform Groene Hart. Na het afsluiten van de eerste fase van het project onder het Interreg IIc programma in 2000, is de internationale projectgroep van SOS aan de slag gegaan met het opzetten van een ambitieus vervolg in het kader van Interreg IIIb. Interreg IIIb biedt de mogelijkheid om transnationale investeringsprojecten te cofinancieren. De transnationale relevantie van het thema en de wijze van samenwerken moet daarbij duidelijk zijn aangetoond. In 2002 is gewerkt aan het indienen van SOS II voor het Interreg IIIb programma. Het eerste projectvoorstel is afgewezen. Omdat er voldoende draagvlak binnen de 'NWE steering committee' van Interreg IIIb is voor SOS was het advies een aangepast voorstel in te dienen. In oktober 2002 is dit tweede voorstel ingediend. Het is inmiddels voorwaardelijk goedgekeurd.

SOS II richt zich op de kwaliteit en identiteit van het landschap in gebieden rondom de grote steden in noordwest europa. De vier doelstellingen van SOS II zijn:

- *Planning concepten*: het begrip landschapsidentiteit als leidend thema in het planningsproces inbrengen.
- *Marketing concepten*: het vergroten van publieke participatie en bewustwording door het vermarkten van producten en diensten die specifiek zijn voor een regio.
- *Kennisnetwerken*: het tot stand brengen van een kennisnetwerk voor het ondersteunen van kennisoverdracht.
- *Duurzame samenwerking*: tijdens SOS II wordt gezocht naar een blijvende vorm van samenwerken tussen de partners na de afloop van het project.

Er worden in een periode van drie jaar 26 projecten uitgevoerd. Het totale budget is 13 miljoen Euro (6,5 miljoen cofinanciering door de EU). Realisatie gebeurt door middel van acht 'prototype' projecten. Dit zijn clusters van projecten uit de verschillende regio's met een vergelijkbare aanpak of inhoud. Hiermee wordt een intensieve vorm van transnationale samenwerking nagestreefd. Voor het Groene Hart zijn drie projecten ingebracht:

- Een nieuwe functie voor Fort Wierickerschans (Zuid Holland).
- Focus Locus - interactieve planvorming voor het gebied van de Oude Rijn (Zuid Holland en Utrecht).
- Een marketing aanpak voor de Groene Hart Landwinkels. Dit laatste project wordt Groene Hart breed uitgevoerd. De WLTO is trekker.

Tien procent van het budget (1,3 miljoen Euro) wordt besteed aan projectmanagement en het organiseren van transnationale activiteiten (workshops, publicaties, website etc.) Een innoverend onderdeel daarvan zijn de 'interregional consultants'. De bedoeling is specialisten op een bepaald terrein in te zetten bij het adviseren en monitoren van projecten in een andere regio.

• *Groene Hart dialoog* In het voorjaar van 2002 heeft het platform een Groene Hart dialoog georganiseerd rond de vijf thema's die naar de mening van het platform een duidelijk plaats in het nieuwe ontwikkelingsprogramma moeten krijgen: *imago, identiteit, geld, grond en sturing*. Deze dialoog wordt halverwege het jaar 2003 voortgezet. Aanbevelingen uit de dialoog vormen een opmaat voor het nieuwe Ontwikkelingsprogramma Groene Hart.

De vijf thema's geven duidelijk aan dat het in het Groene Hart om meer gaat dan "rust en ruimte", en dat het nieuwe ontwikkelingsprogramma een bredere blik op de werkelijkheid van, en het beleid voor het Groene Hart moet bieden dan het huidige. Mede in dat verband is ook het Bestuurlijk Platform Groene Hart zeer positief over de in de Stellingnamebrief aangekondigde integrale Nota Ruimte.

• *Vennoten in vitaliteit*. De kwaliteitszoning is ook een belangrijk richtsnoer voor de eigen activiteiten van het Bestuurlijk Platform Groene Hart. Een voorbeeld hiervan is het project 'Vennoten in vitaliteit'. Trekker is de vertegenwoordiger van de Kamers van Koophandel, een van de partners in het platform.

Het project is bedoeld om overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties in het Groene Hart te mobiliseren om handen en voeten te geven aan de ontwikkelingsgerichte aanpak van het platform, en de uitdaging aan te gaan om ruimtelijke kwaliteit te laten samengaan met economische vitaliteit. Inmiddels zijn er twee werksessies geweest, een in de regio Gouda-Krimpenerwaard en een voor bestuurders, ambtenaren en ondernemers in het Utrechtse deel van het Groene Hart. De uitkomsten van deze sessies vormen input voor de komende jaarlijkse Groene Hart dialoog. Deze vindt plaats in de loop van 2003.

• *Perikelen rond de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Groene Hart*. Aan het eind van dit verslagjaar heeft de minister van LNV, zelf lid van het Bestuurlijk Platform Groene Hart, zonder overleg met de partners in het platform besloten om de Kwaliteitsimpuls niet open te stellen voor 2003. De minister wil niet het risico lopen dat hij de komende jaren te weinig geld heeft om binnenkomende Groene Hartrekeningen van voorgaande jaren te betalen. De uitvoering van vooral een aantal grotere projecten stagneert, waardoor een stuwmeer van nog in te dienen rekeningen is ontstaan.

Het besluit, dat zonder bestuurlijk overleg is genomen, tast de geloofwaardigheid van het gezamenlijk Groene Hart beleid aan. Het is vooral een slecht signaal aan particulieren en organisaties die zich concreet inzetten voor de ontwikkeling van het gebied.

Gevolg is dat projecten die klaar liggen voor uitvoering in gevaar komen. Voor 2003 was een bedrag begroot van 3,4 miljoen Euro, voor projecten die variëren van het opknappen van cultuurhistorische objecten tot de aanleg van tractorpaden in natte veenweidegebieden. Het Bestuurlijk Platform voelt zich overvallen door dit besluit van de minister en wil samen met hem zoeken naar een oplossing. Insteek is dat de stimuleringsregeling in de loop van het jaar 2003 toch wordt opengesteld. Ook op dit onderwerp komen we in het verslag over 2003 terug.

In het Utrechtse deel van het Groene Hart zijn in 2002 ook nieuwe provinciale projecten gestart: 'Transformatie veenweidegebied' en 'Nieuwe Hollandse Waterlinie'. Beide varen onder de vlag van Agenda 2010.

Ook hebben wij het initiatief genomen om samen met andere organisaties te verkennen wat de mogelijkheden zijn om nieuwe ruimtelijke kwaliteit te creëren in het gebied tussen de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn, tussen Utrecht en Gouda. Doel is het ontwerpend verkennen van nieuwe allianties van functies, die het behoud van wat waardevol is vervlechten met nieuwe functies zoals waterberging, recreatie en woningbouw. Dit project heet Dotterlandschap. Het vloeit voort uit de prijsvraag Waterlandschap van de Toekomst.

2.2 Maar er is meer

Werv-initiatief

Naast de Randstadrelaties is er een toenemende interactie in oostelijke en zuidoostelijke richting. Wij zijn in 2002 actief betrokken geweest bij de ontwikkelingen in het stedelijk netwerk Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal, het WERV-gebied. Dit gebied ligt op de rand van de Randsstad.

In oktober 2001 hebben de gemeenten Veenendaal, Rhenen, Ede en Wageningen een convenant getekend. Hierin spreken de gemeenten uit te streven naar samenwerking op verschillende beleidsterreinen. In januari 2002 is een projectagenda vastgesteld, om het convenant uit te voeren. Wij hebben in juni 2002 positief gereageerd op dit initiatief en alle medewerking toegezegd. In februari 2002 hebben wij met de WERV-gemeenten en de provincie Gelderland bij de Minister van VROM bepleit de regio als stedelijk netwerk te bevestigen.

De WERV-gemeenten hebben in september 2002 een plan van aanpak vastgesteld om te komen tot een regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk. De structuurvisie moet inzichtelijk maken hoe de functionele samenhang binnen het gebied kan worden versterkt. Vanaf oktober 2002 participeren wij ambtelijk en bestuurlijk in de voorbereiding van de structuurvisie. Wij hebben toegezegd bij te dragen aan de voorbereidingskosten.

De startnotitie voor de regionale structuurvisie is in december 2002 vastgesteld door de WERV-gemeenten. Een eerste aanzet tot de structuurvisie, de notitie 'Positiebepaling en ambities' verscheen in januari 2003. In het voorjaar van 2003 zijn in ambtelijke workshops denkmodellen voor de periode tot 2030 opgesteld, als voorbereiding op bestuurlijk overleg. De WERV-gemeenten streven naar een eerste versie van de structuurvisie rond de zomer van 2003, zodat de uitkomsten nog kunnen worden meegenomen in het ontwerp-streekplan.

Strategische gebiedsperspectieven (SGP'en)

In 2002 zijn de strategische doelen uit fase vier van het SGP-proces (vastgesteld in 2001) in relatie gebracht met het bestuurlijk instrumentarium (fase vijf en zes). Ze richten zich op het intergemeentelijke oplossen van individuele gemeentelijke knelpunten.

De resultaten van fase vier zijn globaal verwoord in hoofdstuk twee van het eerste concept van het ontwerp-streekplan. Waar onze keuzen afwijken van de inzet van de samenwerkende gemeenten zullen wij dat, nog meer dan in dit eerste concept is gebeurd, in het ontwerp-streekplan motiveren.

Alle opties voor intergemeentelijke samenwerking zijn aan de orde gesteld, van projectmatige vormen van samenwerken tot gemeentelijke herindeling, met als uitgangspunt het realiseren van een niet-vrijblijvende vorm van samenwerking. In elk SGP-cluster is gediscussieerd over het meest gewenste bestuurlijk eindperspectief. In november 2002 heeft de statencommissie Bestuur en Middelen de tussenrapportage SGP'en besproken. De tussenrapportage meldt - samenvattend - het volgende:

- *Heuvelrug* (Zeist, Maarn, Amerongen, Leersum, Doorn, Driebergen-Rijsenburg). De voorstellen voor bestuurlijke samenwerking varieerden van niet vrijblijvende samenwerking tot gemeentelijke herindeling. Voor geen van de besproken opties bestaat voldoende draagvlak. Wel is er behoefte aan het versterken van het lokaal bestuur. Onder onze regie wordt met de MALDD-gemeenten overleg gestart over de wenselijkheid van vernieuwing van de bestuurlijke organisatie.
- *Vallei* (Leusden, Barneveld, Nijkerk, Woudenberg, Scherpenzeel, Renswoude). Er is geen behoefte aan een structuurdiscussie. De niet vrijblijvende vorm van samenwerking voor vier beleidsvelden - ruimtelijke ordening, sociale zaken, handhaving en verkeer en vervoer - wordt verwoord in een convenant. Na vijf jaar volgt evaluatie van deze samenwerking.
- *Vecht- en Plassengebied* (Breukelen, Abcoude, Loenen). Er is geen overeenstemming bereikt over de wijze waarop het SGP-proces bestuurlijk moet worden gerealiseerd.
- *De Groene Driehoek* (Montfoort, Oudewater, Lopik). Ook in dit gebied leidde de toekomstvisie inhoudelijk wel, maar bestuurlijk nog niet tot overeenstemming. Er wordt gewerkt aan een gemeenschappelijke regeling waarin de samenwerkingsafspraken komen te staan.
- *BEL* (Blaricum, Eemnes, Laren). Het SGP-proces wordt afgerond met een convenant. De drie gemeenten willen de doelstellingen uit de toekomstvisie realiseren via samenwerking door middel van concrete, projectmatige uitvoering op het gebied van voorzieningen en taken.

Ons is gebleken dat de consensus tussen de gemeenten zich vooral richt op het intensiveren van de onderlinge samenwerking, dan wel op projectmatige samenwerking. Verder strekkende voorstellen zijn nadrukkelijk aan de orde gesteld, maar bleken bij de gemeenten bestuurlijk vooralsnog niet haalbaar. Hierbij heeft meegespeeld dat het (demissionaire) kabinet geen gemeentelijke herindeling meer wenst te entameren tenzij dit op verzoek van de betrokken gemeenten gebeurt, dan wel op een daartoe strekkend voorstel van de provincie.

Het inhoudelijk deel van het SGP-proces heeft prima resultaten opgeleverd, en het denken op gebiedsniveau is gestimuleerd. Daar waar het gaat om de uitkomsten van de bestuurlijke discussie zijn belangrijke stappen gezet in de intergemeentelijke samenwerking. In het vervolgproces bepalen de inhoudelijke argumenten de uiteindelijk te kiezen structuur. In 2003 zal onder onze regie het overleg over samenwerking tussen gemeenten c.q. fusie van gemeenten verder worden gevoerd, mede in relatie tot het vorm en inhoud geven aan het Utrechts Model.

Het Utrechts Model

Het Utrechts Model is onze inzet om te komen tot effectievere samenwerking met de gemeenten. Provincie en gemeenten werken immers beide aan dezelfde opgaven, zij het vanuit eigen posities. Dit model biedt het begin van een antwoord op de zoektocht naar win-win situaties voor de gemeenten en de inwoners. Kernwoorden zijn: complementariteit van, en samenwerking tussen gemeenten en provincie. Wij streven naar een meer effectief, integraal en gedragen beleid. Het eigen tempo en de eigen behoefte van de gemeenten zijn daarbij maatgevend.

Het Utrechts Model is gebaseerd op vijf kernpunten:

- de inhoud is maatgevend en wordt interactief ontwikkeld,
- Huis van Thorbecke,
- vrijwillig maar niet vrijblijvend,
- decentralisatie van de uitvoering is mogelijk binnen de kaders van de provincie,
- flexibel.

In overleg met gemeenten zijn vier regio's vastgesteld: het stadsgewest Utrecht, Eemland, Zuidoost en West Utrecht. Deze indeling is niet alleen een zaak van efficiëntie, maar kan ook het verkeer tussen de twee bestuurslagen verbeteren: interactieve processen tussen provincie en gemeenten kunnen worden gestructureerd. Het model vraagt gemeenten organiserend vermogen op regionale schaal te ontwikkelen. In Eemland en het stadsgewest Utrecht bestaan al structuren waarin de regionale oriëntatie van gemeenten is verzekerd. In Zuidoost Utrecht en West Utrecht zijn die er nog niet. In deze regio's wordt in eerste instantie gestreefd naar afstemming bij het voorbereiden van beleid. In tweede instantie kan worden overwogen een regeling in te stellen waarin de gemeenten samen taken krijgen waarvoor de lokale schaal te beperkt is.

Typend voor het Utrechts model is de opgave die het ons zelf stelt. Wij willen niet alleen kennismaken van het resultaat van intergemeentelijke samenwerking, maar zullen daarin ook investeren. De provincie verplicht zich om de gemeentelijke standpunten, zoals die in de regio's zijn uitgekristalliseerd en bij ons worden ingediend, serieus te nemen en daarvan alleen gemotiveerd af te wijken. Ook het samen uitvoeren van projecten is mogelijk. Een meer radicale stap (die momenteel wordt onderzocht) is dat de provincie bepaalde uitvoerende taken of bevoegdheden overdraagt aan de (samenwerkende) gemeenten.

Het model bestaat uit drie fasen voor betrokkenheid van gemeenten:

- *Fase A: het leveren van inbreng door regio's.* Gemeenten dragen in regioverband bouwstenen aan voor het strategisch provinciale beleid. Dit is bijvoorbeeld aan de orde bij de voorbereiding van nieuw provinciaal ruimtelijk beleid, zoals het streekplan 2005-2015 (SGP-en, rode contouren).
- *Fase B: interactieve kaderstelling.* De provincie spant zich maximaal in deze bouwstenen, als er breed draagvlak voor is, daadwerkelijk over te nemen en te legitimeren. Als van bouwstenen wordt afgeweken wordt dat in het nieuwe streekplan gemotiveerd.
- *Fase C: interactieve uitvoering.* Bij de uitvoering kan het regionale samenwerkingsverband, al dan niet met een formele planstatus, nauw worden betrokken of zelfs provinciale taken uitvoeren. Zo kunnen wij een uitwerkingsplan van het nieuwe streekplan laten voorbereiden door samenwerkende gemeenten die het aangaat, en dit als zodanig vaststellen als het past binnen de kaders van het streekplan. In deze situatie dragen gemeenten bij aan het provinciaal toetsingskader voor de eigen gemeentelijke plannen.

Het nieuwe streekplan 2005-2015 zet de lijnen uit voor de toekomstige ruimtelijke inrichting van de provincie. Zo'n plan maak je dus niet op een achternamiddag. Wij zijn in 2001 gestart. In 2002 hebben we belangrijke stappen gezet. We zijn nu, medio 2003, inmiddels op driekwart van het traject op weg naar de vaststelling in de zomer van 2004. De contouren van het plan, ook in de letterlijke betekenis, worden steeds helderder.

Het streekplan wordt in een nauwe dialoog met onze partners opgesteld. Daar hebben we ook nieuwe methoden bij gehanteerd. Zo vormde Internet een belangrijk communicatiemiddel. Ook zijn we aan het voorsorteren op de digitale snelweg, zodat de plantekst en de kaarten te zijner tijd elektronisch beschikbaar komen, en kunnen worden uitgewisseld met andere plannen.

Een belangrijk aspect van het nieuwe streekplan is de uitvoeringsgerichtheid. Parallel aan het streekplan zullen wij concrete uitvoeringsplannen opstellen.

3.1 Waar zijn we inmiddels

In het streekplan worden ruimtelijke keuzes bepaald. Daar hoort veel overleggen bij. Het gaat tenslotte om de leefomgeving van ons allemaal. Daarom is bij het ontwikkelen van het nieuwe streekplan gekozen voor een interactieve aanpak in vier fasen:

- de oriëntatiefase, die inmiddels is afgerond,
- de dialooffase, ook deze fase is afgerond
- de synthesefase en
- de vaststellingsfase.

• *De dialooffase.* De eerste helft van het jaar 2002 stond in het teken van de dialooffase. Er is veel overleg gevoerd met gemeenten, andere overheden en maatschappelijke organisaties. De nota 'Op weg naar een nieuw streekplan' (de Discussienota) lag aan de basis van de gesprekken met deze partners. Parallel daaraan hebben wij publieksdebatten georganiseerd. Hierin konden inwoners van de provincie ons bouwstenen leveren voor de te maken keuzes over de toekomstige inrichting van de ruimte. Voor deze debatten is een publieksversie gemaakt van de Discussienota. Impressies van de bijeenkomsten zijn gebundeld in de 'Balans van de dialoog'. Dit boekje hebben wij verstuurd naar alle inwoners die met ons hebben meegedacht.

Ook internet is in de dialooffase ingezet. In de maanden mei en juni van dit verslagjaar draaide 'Spelen met ruimte' op de streekplansite. Hiermee nodigden we inwoners uit ons te inspireren bij het ontwikkelen van het nieuwe streekplan. Zij konden naar eigen inzicht de provincie inrichten met nieuwe woonwijken, terreinen voor bedrijven, natuur, recreatie en waterberging. De uitkomst konden zij ons mailen, eventueel voorzien van een toelichting. Het marktonderzoeksbureau Intomart trad op als intermediair.

In samenwerking met Radio M en Kanaal 9 Utrecht hebben wij een fotowedstrijd georganiseerd met als titel: 'Zet de provincie Utrecht te kijk'. Er zijn prachtige foto's ingestuurd. Een aantal daarvan willen we opnemen in het nieuwe streekplan.

De dialooffase bracht ons een goed beeld van wat er op allerlei niveaus speelt en leeft in onze provincie. Met deze kennis is de nota 'Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen' (de Keuzenota) gemaakt. Hierin is de eerste beleidsmatige basis voor het nieuwe streekplan vastgelegd. In de Keuzenota zijn algemene beleidsdoelen geformuleerd, waaronder de keuze voor beheerste groei. Daarnaast is voor een negental thema's het beleid verwoord, wordt ingegaan op het uitvoeringsgericht zijn van het nieuwe streekplan en is ruimtelijk beleid per streekplandeelgebied verwoord. De Keuzenota is op 17 juni 2002 door provinciale staten vastgesteld. Hij vormt het fundament voor het eerste concept van het ontwerp-streekplan.

- *De synthesefase*, waar we nu in zitten, heeft als doel om van de Keuzenota te komen tot een ontwerp-streekplan. Als tussenproduct in deze fase is het eerste concept van het ontwerp-streekplan opgesteld. Dit eerste concept is in februari 2003 oriënterend besproken door ons College. Wij vinden dat het goed past binnen de kaders die zijn vastgelegd in de Keuzenota. Uiteraard blijven we ook in deze fase in contact met onze omgeving. Het eerste concept van het ontwerp-streekplan is zo snel mogelijk voor iedereen beschikbaar gesteld, onder andere via de streekplansite op internet. Medio 2003 hebben wij een voorlopig standpunt ingenomen over het ontwerp-streekplan. Aan de hand daarvan voeren we overleg met de betrokken overheden en de Provinciale Planologische Commissie, en zullen wij ons laten adviseren door de statencommissie Ruimte en Groen.

- *De vaststellingsfase*. Vervolgens willen wij het ontwerp-streekplan vaststellen. Wij verwachten dat dat gebeurt in november 2003. Daarna volgt de periode van het ter inzage leggen. In deze periode kunnen bedenkingen worden ingediend. In de eerste helft van 2004 zullen provinciale staten hoorzittingen houden, en gaan wij het vaststellen van het streekplan verder voorbereiden. Ons streven is het streekplan door provinciale staten te laten vaststellen direct na de zomer van 2004.

De Wet op de Ruimtelijke Ordening wordt momenteel fundamenteel herzien (FHWRO). De beoogde datum waarop de FHWRO in werking treedt is 1 januari 2006. Op het nieuw te maken streekplan (2005-2010) zijn de bepalingen van de huidige Wet op de Ruimtelijke Ordening van toepassing. De reden om nu al voor te sorteren op de nieuwe wet is de nieuwe rol van onder andere de provincies: van reactief (toetsingsplanologie) naar proactief (ontwikkelingsplanologie). Dit vereist een omslag in denken en doen.

In het nieuwe streekplan zal de slag van toetsing naar ontwikkeling al zichtbaar zijn. Het uitvoeringsgericht zijn is namelijk één van de doelstellingen van het nieuwe streekplan. Het meest concreet komt dit tot uiting door aan het streekplan een Meerjaren actieprogramma te koppelen (het MAP Streekplan). In het MAP worden projecten en acties opgenomen die nodig zijn om het in het streekplan verwoorde ruimtelijk beleid te kunnen realiseren. Het MAP maakt geen onderdeel uit van het streekplan. Het zal door ons College worden vastgesteld, nadat PS het streekplan hebben vastgesteld. In het streekplan wordt het MAP aangekondigd en wordt een kader gegeven. De komende periode zullen wij al een begin maken met het voorbereiden van het MAP, zodat het kort na de vaststelling van het streekplan kan worden afgerond. Het MAP zal waarschijnlijk gaan bestaan uit allerlei kleinere projecten en afspraken én uit een beperkt aantal majeure projecten.

Tijd om in te voegen op de digitale snelweg

'Spelen met ruimte', 'Zet de provincie Utrecht te kijk', het eerste concept van het ontwerp-streekplan op de streekplansite: het uitwisselen van informatie gaat steeds meer via de digitale (snel)weg. Het maken van, en werken met digitale plannen staat nog in de kinderschoenen, maar wij verwachten dat het snel zal uitgroeien tot een volwassen onderdeel van het beleidsproces bij overheden.

Het ministerie van VROM streeft ernaar dat in 2005 70 procent van de nieuwe ruimtelijke plannen (zoals streekplannen, bestemmingsplannen en rijksplannen met een PKB-status) digitaal uitwisselbaar zijn. Het project Digitaal Uitwisselbare Ruimtelijke Plannen (DURP) loopt al een poos, maar alle betrokken overheden - dus ook de provincies - hebben nog een lange weg te gaan.

In juni 2002 is er een interne studiedag geweest voor een aantal leden van ons College en ambtenaren over digitaal uitwisselbare ruimtelijke plannen. Hier is onderschreven dat de provincie toe is aan het werken met digitale plannen. De voordelen van deze manier van werken spreken voor zich: door de digitale vorm en het gebruik van standaarden wordt het wijzigen, uitwisselen, vergelijken, monitoren en toetsen van ruimtelijke plannen veel eenvoudiger. Een digitaal plan leent zich bovendien goed voor publicatie op het internet.

Het digitaliseren van het streekplan loopt samen op met dat van de drie andere strategische plannen. Het streven is een stap verder te gaan dan het beschikbaar stellen van 'domme' plankaarten. Bedoeling is de kaarten op het niveau van objecten te digitaliseren. Het resultaat zijn digitale kaartlagen, die de geografische objecten van het provinciaal strategisch beleid weergeven. Bij het streekplan kunnen dat bijvoorbeeld de objecten op de plankaart zijn, van snelwegen tot en met landelijk gebied 4. Aan ieder object zijn gegevens gekoppeld, zoals de naam, de oppervlakte en de beleidstekst(en) uit het plan. Klaar.... voor de uitwisseling.

3.2 De lagenbenadering

Bij het maken van ruimtelijke plannen is de lagenbenadering steeds meer gangbaar. Deze benadering 'rafelt' de ruimtelijke werkelijkheid uiteen in drie lagen: de fysieke ondergrond, het infrastructurele netwerk en de occupatielaag. Dat laatste is een vakterm pur sang, die zo iets betekent als "het zichtbare resultaat van de manier waarop de mens zijn omgeving inricht en gebruikt".

De lagenbenadering is geen doel op zich, maar een methode die helpt - door de werkelijkheid op te splitsen in lagen met een verschillende dynamiek en mate aan vervangbaarheid - tot een inzichtelijke en verantwoorde ruimtelijke afweging van belangen te komen.

De ruimtelijke relevantie van de lagenbenadering is dat ontwikkelingen in een hogere laag tot het moeilijk omkeerbaar of onomkeerbaar aantasten van lagere lagen kan leiden. De lagenbenadering is een hulpmiddel om, bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, de consequenties voor alle drie lagen in beeld te brengen. Alleen dan is een sterke en ordenende rol van de eerste en tweede laag mogelijk.

In de nota 'Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen' hebben wij aangegeven dat de lagenbenadering nuttig is bij het opstellen van het streekplan. Wij kunnen daarmee ook beter inhoud geven aan ons streven om water meer als vertrekpunt van beleid te nemen bij ruimtelijke afwegingen. De benadering is dan ook als leidraad gehanteerd bij het opstellen van het eerste concept van het ontwerp-streekplan. Hij is hierin inmiddels als volgt verwoord:

- *De eerste laag, de fysieke ondergrond*, bestaat uit de bodem, het watersysteem en de cultuurhistorische structuren en elementen. Omdat biodiversiteit - een belangrijk uitgangspunt van beleid voor de functie natuur - nauw gekoppeld is aan de bodem en het watersysteem is deze laag ook hiervoor van groot belang. Kenmerk bij uitstek van de eerste laag is de lange reproductietijd, en daarmee het niet of moeilijk vervangbaar zijn. Deze laag laten wij daarom meer dan in het verleden sturend zijn voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Zeker als het gaat om het watersysteem is te lang gedacht en verwacht dat we problemen technisch konden oplossen. Er is dus te weinig rekening gehouden met de natuurlijke omstandigheden.

- *De tweede laag, het infrastructurele netwerk*, met weg-, spoor- en waterverbindingen is voor ons meer sturend voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dan in onze vorige streekplannen. Wij hanteren het bestaande infrastructurele netwerk als uitgangspunt. Nieuwe doorsnijdingen vinden wij alleen aanvaardbaar voor het completeren van het netwerk en voor het verbeteren van de leefbaarheid van de kernen.

- *De derde laag, de occupatielaag*, bestaat uit het ruimtegebruik voor met name wonen, werken, landbouw, natuur en recreatie. Deze vormen van ruimtegebruik stemmen wij meer dan voorheen af op de andere twee lagen.

Het hanteren van de lagenbenadering wil niet zeggen dat ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting van de onderliggende laag of lagen per definitie onmogelijk zijn. De aanvaardbaarheid wordt mee bepaald door de noodzaak van ontwikkeling, de ernst van de aantasting en het al dan niet mogelijk zijn van mitigerende en compenserende maatregelen.

3.3 Rode contouren

De stedelijke vestigingsdruk op de provincie Utrecht is al decennia lang groot. Dit komt ondermeer door de centrale ligging, het grote aantal hoofdtransportassen, het fraaie landschap en de kwaliteit van de steden en dorpen. Vestiging van bedrijven en woningzoekenden moet daarom tot op zekere hoogte worden beperkt. De provincie streeft naar een beheerste groei, en stuurt daarbij op oppervlakte (begrensd gebied) en niet op aantallen (de hoeveelheid woningen en bedrijven).

In het streekplan van 1986 is al, in tekst en kaartbeeld, aangegeven waar verstedelijking kon plaatsvinden. In het streekplan van 1994 is voor het eerst in Nederland gewerkt met rode contouren. Daarmee is de provincie Utrecht trendsettend geweest. Inmiddels sturen alle provincies met grote vestigingsdruk op oppervlakte. Voordeel is dat de gemeenten duidelijk weten waar ze aan toe zijn (rechtszekerheid), en binnen de contouren een grote mate van beleidsvrijheid hebben. In provincies waar in het verleden op aantallen werd gestuurd, hebben gemeenten de 'boekhoudkunde' van de provincie niet als positief ervaren.

Al met al is de afgelopen negen jaar goede ervaring opgedaan met de rode contouren uit het streekplan 1994. Het streven naar efficiënt ruimtegebruik heeft succes, en het contrast tussen de kernen en het omliggende landschap is gehandhaafd.

De contouren kunnen via overzichtelijke en weinig tijdrovende procedures worden aangepast aan nieuwe inzichten. Zo kunnen wij gemeenten zonder een bijzondere procedure 'oppervlakte neutraal' laten ruilen. Dit laatste betekent het 'indeuken' van de contour op de ene plaats, en het met een zelfde oppervlakte 'oprekken' van de contour elders. Aan dit oppervlakte neutraal ruilen (ook wel de 'touw-tjesmethode' genoemd) kan ons College door middel van een relatief eenvoudige procedure meewerken (toepassing 2^e partiële herziening streekplan). Als wij meewerken aan het niet oppervlakte neutraal wijzigen van een contour passen wij de afwijkingsbevoegdheid toe. In beide gevallen raadplegen wij de functionele statencommissie en de Provinciale Planologische Commissie.

Wij hebben, in lijn met de nota 'Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen' (de Keuzenota), het voornemen deze sturingsgedachte voort te zetten. Maar gemeenten hebben in het streekplan 1994 de ligging van de contour niet altijd als duidelijk ervaren, en waren daardoor soms onzeker over de exacte toepassing van het contourenbeleid. Daarom willen wij in het nieuwe streekplan de rode contouren meer gedetailleerd vast leggen, met behoud van de flexibiliteit die de afgelopen jaren een slagvaardig beleid en maatwerk mogelijk maakte.

De rode contouren voor dat nieuwe streekplan komen tot stand in intensief overleg met de gemeenten. In het jaar 2002 is diverse keren gesproken met alle gemeenten, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Gemeenten is gevraagd te komen met een voorstel voor de rode contour. Wij zullen, ondermeer op basis van onze beleidsvoornemens, de uitgangspunten in de Keuzenota en regionale afwegingen, de contour uiteindelijk vastleggen. Als wij daarbij afwijken van de gemeentelijke inzet zullen wij dat motiveren.

De methodiek voor het bepalen van rode contouren is beschreven in het eerste concept van het ontwerp-streekplan.

Bebouwingskernen met een omvang van tenminste vijf hectare worden voorzien van een rode contour. Onder bebouwingskernen verstaan we locaties voor wonen, werken, stedelijke voorzieningen, intensief bebouwde militaire complexen en zorginstellingen.

Lintbebouwing is alleen opgenomen binnen de contour als er sprake is van aaneengesloten bebouwing die bovendien - op grond van de bebouwingsdichtheid en de aanwezigheid van overwegend niet-agrarische functies - als een uitloper van een bebouwingskern kan worden aangemerkt.

Voor bebouwingsconcentraties zonder contour geldt in beginsel het zelfde beleid als voor het omringend landelijk gebied. Beperkte verdichting kunnen wij hier toestaan als bestaande kwaliteiten van zowel het landelijk gebied als de bebouwingsconcentratie zich daar niet tegen verzetten, en een goede ruimtelijke inpassing mogelijk is.

De kernen zijn zoveel mogelijk voorzien van een gesloten contour. Binnen de contour sturen wij niet op aantallen. Ontwikkelingen binnen de contour horen, als ze passen in het provinciaal ruimtelijk beleid, bij het proces van het aanpassen en vernieuwen van de functies van een kern.

De meest duidelijke situatie is die waarbij in de streekplanperiode, naast de al toegestane uitbreidingsruimte van een kern, geen nieuwe uitbreiding is voorzien. De contour is dan volledig gesloten. De in het streekplan aangegeven plancapaciteit voor woningbouw binnen de contour (bestaande restcapaciteitlocaties en nieuwe inbreidingslocaties) is indicatief. Als voortschrijdend inzicht daartoe aanleiding geeft, wordt in de loop van de streekplanperiode ruimte geboden aan meer woningbouw binnen de kern dan tijdens het vaststellen van het streekplan voorzien en haalbaar werd geacht. In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is het wel belangrijk dat het inbreiden, transformeren en intensiveren op een zorgvuldige manier gebeurt, met behoud van de aanwezige kwaliteiten.

Het ophogen van de in het streekplan indicatief aangegeven capaciteiten op locaties binnen de contour leidt niet tot het verminderen van de in het streekplan opgenomen capaciteit op andere locaties, ook al betekent dit dat het totale gemeentelijke woningbouwprogramma in een streekplandeelgebied hoger wordt.

Als het provinciaal beleid ruimte biedt voor nieuwe uitbreidingslocaties, is de exacte omvang en begrenzing van de uitbreiding vaak nog niet (helemaal) bekend als het streekplan wordt vastgesteld. In dat geval is de contour op de plaats van de uitbreidingsrichting onderbroken, en vervangen door een oppervlaktesymbool. Bij het voorbereiden van het bestemmingsplan onderzoeken gemeenten de exacte omvang en locatie van de uitbreiding. Dit gebeurt mee in het licht van de mogelijkheden van grondverwerving, de gewenste inrichting en de behoefte van de markt. Zodra dit bestemmingsplan rechtsgeldig is, wordt het ontbrekende gedeelte van de rode contour in het streekplan geacht overeen te komen met de begrenzing van het bestemmingsplan.

Voor nieuwe uitbreidingslocaties hanteren wij een richtinggevend aantal woningen. Nadat er in regionaal verband overeenstemming is bereikt over de woonmilieudifferentiatie (en de woningtypen), vindt een vertaling plaats naar oppervlakte, en eventueel een herijking van het aantal woningen. De uiteindelijke planbegrenzing wordt daarbij ook getoetst aan aanwezige fysieke waarden en ruimtelijke belangen.

De vorige hoofdstukken stonden vooral in het teken van de beleidsvorming. Maar we richten ons ook steeds meer op de uitvoering van projecten. In 2002 zijn daarbij belangrijke resultaten geboekt. Dit hoofdstuk geeft daar een dwarsdoorsnede van.

De discussie over het vasthouden en bergen van water staat op de grens van beleidsvorming en uitvoering. Aan het Strategisch Mobiliteits Plan is een concreet meerjaren uitvoeringsprogramma gekoppeld. Ook zijn wij op zoek naar concrete locaties voor windturbines.

Bij de reconstructie van de intensieve veehouderij in de Gelderse Vallei en Utrecht-Oost zijn we op weg van wet naar werkelijkheid: in 2002 hebben we, samen met de provincie Gelderland, als eersten een reconstructieplan vastgesteld.

Ook op het groene front lopen de nodige concrete uitvoeringsplannen. Deze variëren van het Agenda 2010 project Hart van de Heuvelrug, dat tot doel heeft de groene eenheid op de Heuvelrug te versterken, tot het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur.

Voor het uitvoeren van plannen zijn goede instrumenten nodig. Het grondbeleid speelt daarbij een belangrijke rol. In 2002 hebben we een aantal stappen gezet om tot een provinciaal grondbeleid te komen.

4.1 Van de eerste laag .....

Stroomgebiedsvisies

In het jaar 2002 hebben wij de stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei opgesteld, in samenwerking met de waterschappen, Rijkswaterstaat, de provincies Noord- en Zuid-Holland en Gelderland en een aantal gemeenten. De visies dekken bijna de hele provincie Utrecht, en gedeelten van de stroomgebieden van drie buurprovincies. De gemeente Vianen zal aan bod komen in de stroomgebiedsvisie Zuid-Holland Zuid. De provincie Zuid-Holland trekt deze visie.

De stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei zijn inmiddels door ons College vastgesteld, na positief advies van de commissies Water en Milieu en Ruimte en Groen. Ze geven zicht op wat er moet gebeuren om het watersysteem in beide gebieden de komende vijftig jaar op orde te krijgen. Ze brengen de knelpunten in het watersysteem in beeld, de streefbeelden voor de lange termijn (2050) en de ruimtelijke implicaties. Die implicaties zijn:

- *Retentiegebieden langs de grote rivieren: opties bij het Binnenveld (Veenendaal) en Schalkwijk.*
- *Locaties voor regionale waterberging bij Amersfoort, Leusden en in het Binnenveld (Veenendaal), aangevuld met nader aan te geven zoekgebieden voor piekberging in de omgeving van de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel.*
- *Zoekgebieden voor vernatting in het veenweidegebied, om bodemdaling tegen te gaan.*
- *Nieuwe plassen in een aantal 'diepe' droogmakerijen in de Venen en in de Bethunepolder, om diverse waterknelpunten op te lossen.*
- *Nieuwe plassen rond de stad Utrecht om wateroverlast tegen te gaan en het tekort aan (schoon) water terug te dringen.*
- *Een meer natuurlijk peilbeheer aan de randen van de Heuvelrug en de Veluwe om verdroging tegen te gaan en kansen voor natuur te benutten.*
- *Het verplaatsen van grondwaterwinningen. Dit speelt op de Heuvelrug.*
- *Het herstellen van beken en het ondieper maken van sloten in de Gelderse Vallei om verdroging tegen te gaan.*

De kosten voor een duurzaam waterbeheer in de twee stroomgebieden zijn globaal geraamd op vijf miljard Euro voor de komende vijftig jaar. In 2003 moet op landelijk niveau het Nationaal Bestuursakkoord Water worden gesloten. Hierin worden afspraken gemaakt over het uitvoeren en financieren van de wateropgaven.

Cultuurhistorische Hoofdstructuur

In april 2003 hebben wij de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Utrecht voorlopig vastgesteld. Begin december is hij aan een breed publiek gepresenteerd. Met de publicatie van de CHS is een eerste stap gezet naar een nieuwe aanpak van ons cultureel erfgoed. Deze is gericht op het inspireren van ruimtelijke ontwikkelingen. Het devies is niet meer louter behoud, maar het benutten van kansen voor het realiseren van een nieuwe kwaliteit en identiteit.

De Hoofdstructuurkaart van de CHS brengt de bovenlokale, samenhangende cultuurhistorische structuren in beeld die karakteristiek zijn voor een bepaalde periode en/of gebied. Daarnaast bestaat de CHS uit een visie die aanhaakt bij, en rekening houdt met de dynamiek en de ontwikkelingen in andere beleidsvelden. Op de Visiekaart staan gebieden aangegeven waarin wij meer ('veiligstellen') of minder ('eisen stellen') willen sturen. Per deelgebied zijn de kenmerken beschreven, en voorwaarden voor sturing geformuleerd. De CHS besluit - ter inspiratie - met een aantal projectvoorstellen, zowel in de beleids sfeer als op de uitvoering gericht.

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur is ingebracht in het voorbereidingstraject van het nieuwe streekplan.

In het najaar van 2002 is met Belvedere-subsidie een proefproject gestart in het gebied 'Langbroekerwetering-Heuvelrug'. Dit project is bedoeld om te testen hoe 'het veld' de CHS ontvangt en hoe deze kan worden ingebracht in lopende en komende ruimtelijke plannen en processen. Dit proefproject loopt tot juli 2003 en moet uitmonden in een communicatiestrategie voor de andere deelgebieden.

In 2003 houden wij ook een inspraakronde over de CHS. De definitieve vaststelling verwachten wij aan het einde van dat jaar. Dan zullen wij ook een complete, uitgebreidere publicatie van de CHS presenteren, waarin de reacties van de inspraak zijn verwerkt.

De CHS staat de komende jaren centraal in ons steeds meer project- en uitvoeringsgericht beleid voor het cultureel erfgoed. Een begin is gemaakt met concrete uitwerkingen, zoals een cultuurtoeristisch ontwikkelingsproject rond de Pyramide van Austerlitz en het project Grebbelinie. Wij stimuleren gemeenten Cultuurhistorische Effectrapportages te maken, voorafgaand aan ontwikkelingsplannen. Samenwerkingsverbanden zijn opgezet met Agenda 2010-projecten zoals de Stichtse Lustwarande, gebiedsprojecten en (inter)gemeentelijke welstandsnota's. Ook het versterken van het netwerk en publiciteit worden de komende jaren belangrijke middelen om de CHS 'te laten landen'.

4.2 Via de tweede laag .....

Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht

In het jaar 2002 stond voor de dienst WVV het opstellen van het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht (SMPU) centraal. Aan de basis van het SMPU staat de Strategische Mobiliteitsvisie Midden-Nederland (SMV). Het SMV is op zijn beurt een regionale uitwerking van het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan. Het SMV is een gezamenlijk product van de provincie, het BRU, het gewest Eemland en de gemeenten Amersfoort en Utrecht. Het is in april 2002 vastgesteld door provinciale staten. In de loop van 2002 is het Ontwerp-SMPU opgesteld, inclusief een daaraan gekoppeld Meerjaren Actieprogramma. Hierbij waren gemeenten, andere overheden en maatschappelijke organisaties nauw betrokken. Aan het eind van het jaar is het concept van het eindproduct besproken in een bijeenkomst met bestuurders uit de provincie.

In het SMPU komt de relatie met de ruimtelijke ordening onder meer tot uiting in het locatiebeleid. Uitgangspunt is dat het SMPU rond de zomer van 2003 aan provinciale staten ter vaststelling wordt aangeboden. Daarvoor vindt een inspraakprocedure plaats.

Nieuw ruimtelijk beleid voor de plaatsing van windturbines

In januari 2001 hebben wij besloten nieuw ruimtelijk beleid te ontwikkelen voor het plaatsen van windturbines. Dit gebeurt in twee fasen. De eerste fase bestond uit het opstellen van een uitwerkingsplan van het huidige streekplan. Deze fase is in juli 2001 afgerond met de vaststelling van de Streekplanuitwerking Plaatsingsmogelijkheden Windturbines (Interimbeleid).

De tweede fase bestaat uit een locatieonderzoek. Doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in de locaties die vanuit ruimtelijk - en dan met name landschappelijk - oogpunt aanvaardbaar en/of gewenst zijn voor het plaatsen van windturbines in de provincie Utrecht. De locaties moeten voldoende capaciteit bieden om de taakstelling voor de provincie, 50 MW in 2010, te realiseren. Ook moeten de beoogde locaties economisch haalbaar zijn, en voldoen aan de randvoorwaarden uit de streekplanuitwerking.

Het locatieonderzoek is in nauw overleg met alle gemeenten en belanghebbende (maatschappelijke) organisaties uitgevoerd. Dankzij dit interactieve proces is het Windplan Utrecht tot stand gekomen. In het Windplan staan voorkeurslocaties aangegeven voor het plaatsen van windturbines. Het gaat om:

- twee lange lijnen langs het Amsterdam-Rijnkanaal en de A2, met opstellingen van acht of meer turbines;
- een aantal series van korte lijnen, van vier tot zes turbines, langs de snelwegen A1, A2 en A12.

De voorkeurslocaties bieden ruimte voor een totaal opgesteld vermogen van 90 MW.

In aanvulling op de voorkeurslocaties wordt in een aantal regio's beperkte mogelijkheden geboden voor kleinere opstellingen, van drie tot vijf turbines.

Wij hebben het Windplan Utrecht in juli 2002 vastgesteld. Het is onze bedoeling (een deel van) de voorkeurslocaties uiteindelijk als concrete beleidsbeslissing op te nemen in het nieuwe streekplan. Als voorbereiding daarop is eind 2002 een begin gemaakt met het uitvoeren van een milieueffectrapportage.

Radiozendmasten IJsselstein/Lopik

Wij hebben dit verslagjaar gewerkt aan een oplossing van de zendmastenproblematiek. De gezamenlijke actiegroepen hebben ideeën ingebracht voor het verplaatsen van de middengolfzenders naar het Markermeer. Verplaatsing naar het Markermeer zien alle partijen als de definitieve en meest duurzame oplossing.

Afspraken zijn gemaakt voor een onderzoek naar de haalbaarheid van dit "Misi de Mare". Het voortouw ligt bij het Ministerie van Economische Zaken en Nozema. Het gaat om een complexe ruimtelijke materie met veel belangen, zoals scheepvaart, recreatie en de vogelrichtlijn.

In verband met deze complexiteit en het onzekere resultaat wordt voor midden-Utrecht een tussenoplossing voorbereid. Dit gebeurt onder onze regie. De tussenoplossing is erop gericht de problemen voor de wijk Zenderpark tot een acceptabel niveau terug te brengen. Dit kan door het vermogen van 240 kW vermogen te spreiden over drie masten in de regio. Uitgangspunt voor de tussenoplossing is dat hij tijdelijk is, ongeacht de haalbaarheid van een eindoplossing in het Markermeer. Het streven is in het najaar van 2003 te komen tot een convenant voor de tussenoplossing met de betrokken gemeenten, Nozema en het ministerie.

4.3 Naar de derde laag

Verstedelijkingsafspraken

Wij hebben in 2002 intentieafspraken vastgelegd over de verstedelijking tussen 2005 en 2010 in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort. Deze afspraken zijn gemaakt in het kader van het uitvoeren van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening

In het stadsgewest Amersfoort hebben wij de rol van trekker. We dragen daarmee de verantwoordelijkheid voor de samenwerking met, en tussen de regionale partijen. Het Rijk (VROM), de provincie, de gemeente Amersfoort en het Gewest Eemland hebben de intentieafspraken voor het stadsgewest Amersfoort ondertekend.

Voor het stadsgewest Utrecht zijn het Rijk (VROM), het Bestuur Regio Utrecht (BRU) en de gemeenten Utrecht, Nieuwegein en Houten de ondertekenaars. Het initiatief en de coördinatie voor de uitwerking van deze afspraken ligt hier bij het BRU.

Tot midden 2003 is er tijd om de vastgelegde intenties uit te werken en om te zetten in definitieve afspraken over verstedelijking. Als tegenprestatie voor de door het Rijk gewenste kwaliteitsslag is er een koppeling aan diverse stromen van rijksmiddelen.

De afspraken gaan over nieuwbouw, herstructurering, de sloop van woningen, de transformatieambitie en de verkoop van huurwoningen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over de ruimtereservering voor bedrijfs- en kantoorterreinen, milieu, infrastructuur en de groene opgave.

Nieuw locatiebeleid

In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is een nieuw locatiebeleid geïntroduceerd voor bedrijven en voorzieningen. Het oude ABC-beleid was puur en alleen gericht op het terugdringen van de mobiliteit. Het was sterk normatief en bood hoegenaamd geen ruimte voor maatwerk.

Het nieuwe rijksbeleid is door ons uitgewerkt in een provinciaal locatiebeleid, dat inmiddels een plek heeft gekregen in het ontwerp voor het nieuwe streekplan en in het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht.

Het nieuwe beleid wordt breed ingestoken. Bereikbaarheid is en blijft daarbij een belangrijk aspect, maar ook economische ontwikkelingsmogelijkheden, milieu en ruimtelijke kwaliteit worden in het beleid geïntegreerd. In dit nieuwe beleid willen wij vraag en aanbod met elkaar in evenwicht brengen, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Het nieuwe locatiebeleid is gericht op het tot stand brengen van algemene en specifieke vestigingsmilieus met elk hun eigen kwaliteiten. We onderscheiden zeven vestigingsmilieus. Deze variëren van hoogstedelijk met een grote mate van functiemenging, tot buitenstedelijk met meer specifieke vormen van ruimtegebruik. In het buitenstedelijk vestigingsmilieu kunnen bedrijfsactiviteiten niet goed worden gemengd met wonen, of er worden specifieke eisen gesteld aan de bereikbaarheid.

Omdat het mengen van functies belangrijk is voor de stedelijke vitaliteit, is uitgangspunt “mengen waar dat kan en ontmengen waar dat moet”.

Met de instelling van een zogenaamd vestigingsteam willen wij zorgen voor een goede uitwerking en realisering van het provinciaal locatiebeleid in gemeentelijke ruimtelijke plannen.

Detailhandelvisie

In het verslagjaar hebben wij een Provinciale Visie Detailhandel opgesteld. Belangrijke aanleiding was de behoefte bij gemeenten aan bovengemeentelijke afstemming op het gebied van detailhandel.

Bovendien is het rijksbeleid voor perifere en grootschalige detailhandel veranderd.

Het doel van de visie was een instrument te krijgen om ontwikkelingen op het gebied van bovenlokale detailhandel op gemeentelijk niveau op elkaar af te kunnen stemmen, en een bijdrage te leveren aan het nieuwe streekplan.

In de Provinciale Visie Detailhandel is een wensbeeld geschetst van de ontwikkeling van de detailhandel in onze provincie. Daarnaast is een toetsingskader aangegeven waarmee plannen met een bovenlokaal effect kunnen worden beoordeeld.

Het concept van de detailhandelsvisie is in oktober 2002 door ons vastgesteld. Dit concept is in december 2002 tijdens een speciaal hiervoor georganiseerd symposium besproken met gemeente-besturen en andere belanghebbenden. De visie is begin 2003 definitief door ons vastgesteld.

Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost

“Van wet naar werkelijkheid”. Dit is de titel van het voorontwerp Reconstructieplan/MER 1 Gelderse Vallei/Utrecht-Oost, dat op 13 december 2002 als eerste in Nederland is vastgesteld. Sinds oktober 2000 is, onder verantwoordelijkheid van een breed samengestelde Reconstructiecommissie, gewerkt aan dit integrale plan. Ambtelijke en bestuurlijke klankbordgroepen ondersteunen de commissie. Uitkomsten van bijeenkomsten in deelgebieden, en van intensief overleg met bestaande gebiedsgroepen zijn een belangrijke voedingsbodem voor het reconstructieplan.

In de fase van inventarisatie en analyse kwamen de volgende kernproblemen naar voren:

- ruimtelijke versnippering,
- verrommeling,
- ruimtedruk,
- een slechte milieusituatie en
- een slechte waterkwaliteit.

De uitdaging is om deze ‘gestapelde’ problematiek in het gebied aan te pakken, en daarnaast het woon-, werk- en leefklimaat en de economische structuur van het landelijk gebied te verbeteren. ‘Scheiden en verweven’ is daarbij het devies. Niet verenigbare functies - zoals intensieve veehouderij en kwetsbare natuur - worden zoveel mogelijk gescheiden, functies die goed kunnen samengaan - zoals landbouw en sommige vormen van recreatief medegebruik - zo veel mogelijk gecombineerd. Ook het verbeteren van de kwaliteit en de identiteit van het landschap is een belangrijk uitgangspunt. Dit betekent dat bij veranderingen in het gebied niet alleen het functionele aspect voorop staat, maar dat ze ook positief bij moeten dragen aan het leefmilieu en de recreatieve aantrekkelijkheid.

In de fase van de planstudie zijn alternatieven onderzocht. Het voorkeursalternatief is daarna in het Voorontwerp Reconstructieplan verder uitgewerkt. Enkele hoofdlijnen hieruit zijn:

Aan kansrijke agrarische bedrijven wordt perspectief geboden in gebieden waar andere functies dit verdragen. Elders worden beperkingen zoveel mogelijk weggenomen. Als dit niet kan, worden er compenserende maatregelen of andere alternatieven geboden.

De natuur krijgt een flinke opsteker dankzij de realisatie van de EHS. Natuurgebieden worden vergroot en ‘ontsnipperd’, de verdroging van natuurgebieden teruggedrongen. Er wordt ruimte gereserveerd voor de aanleg op termijn van een robuuste ecologische verbindingzone tussen de Heuvelrug en de Veluwe.

Er wordt gestreefd naar natuurlijke watersystemen, naar het vasthouden en bergen van water en naar het schoon houden of schoner maken van stroomgebieden met ecologische waarden. Mogelijkheden om te voldoen aan de opgaven op het gebied van waterberging worden benut.

Er komt meer ruimte voor recreatieve voorzieningen, ondermeer door intensieve recreatieve functies te verplaatsen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe naar minder kwetsbare gebieden.

Routestructuren worden verbeterd. Agrariërs en landgoedeigenaren krijgen meer kansen om recreatieve en toeristische voorzieningen aan te bieden.

Het plan is gericht op de uitvoering. Het bevat een groot pakket concrete maatregelen. Om de effectiviteit van deze maatregelen te kunnen meten - dragen ze daadwerkelijk bij aan het beleid van het rijk en de provincies? - heeft de Reconstructiecommissie onze opdracht zoveel mogelijk vertaald naar meetbare doelen en is het doelbereik aangegeven.

Het voorontwerp is op 8 januari 2003 aangeboden aan ons College en dat van Gelderland. Begin maart 2003 hebben wij ons standpunt bepaald. Wij zijn er in principe positief over. De voorgestelde investeringen voor waterberging, het bestrijden van verdroging, natuur, landbouw, milieu, recreatie en landschap leiden tot een duidelijke verbetering van de kwaliteit van het gebied. Daar staat tegenover dat een aantal generieke (milieu)beleidsdoelen niet voor de volle honderd procent wordt gehaald. Het is een ambitieus plan, waarvoor dan ook financiële steun van met name het Rijk onontbeerlijk is.

Het Utrechtse deel van het reconstructieplan en het eerste concept van het ontwerp-streekplan zijn onderling afgestemd. Bij de verdere uitwerking van beide plannen zal deze afstemming verder worden verfijnd. Dit geldt vooral voor de integrale zonerings- en het verankeren van nieuwe afspraken over verstedelijking.

In het reconstructieplan zelf vinden wij een differentiatie van maatregelen in de verschillende deelgebieden gewenst.

Het voorontwerp van het reconstructieplan en het standpunt van de beide provincies is ter visie gelegd in het kader van de procedure van de verplichte milieueffectrapportage. Parallel hieraan zullen wij, samen met het Gelders College, een nieuwe opdracht formuleren voor het opstellen van het ontwerpplan. Deze kan formeel verstrekt worden als er tussen rijk en de reconstructie-provincies nadere afspraken zijn gemaakt over de financiering van de reconstructie. Ambities en middelen kunnen dan met elkaar in overeenstemming worden gebracht. In mei 2003 verwachten wij hier meer duidelijkheid over te hebben. De Reconstructiecommissie streeft ernaar het ontwerpplan en het definitieve milieueffectrapport in oktober 2003 vast te stellen. Na de inspraakprocedure zullen Provinciale Staten van beide provincies het reconstructieplan waarschijnlijk eind 2003, begin 2004 vast kunnen stellen. Na goedkeuring door het Rijk kan de uitvoering starten.

Hart van de Heuvelrug

Het Hart van de Heuvelrug ligt tussen Amersfoort, Soest en Zeist. In dit bosrijke centrale deel van de Heuvelrug is het aantrekkelijk wonen, werken en recreëren. Er liggen ook veel zorginstellingen. Het gebied staat al decennia lang onder grote stedelijke druk. Defensie-terreinen hebben bijgedragen aan het weren daarvan. Extensief gebruikte militaire terreinen hebben ook bijgedragen aan het behoud van natuur. Infrastructuur scheidt het noordelijke van het zuidelijke deel. Dit is negatief voor fauna en flora.

Van oudsher voeren we in het gebied van de Heuvelrug een terughoudend verstedelijkingsbeleid. Toch hebben we het sluipend proces van verstedelijking niet tot staan kunnen brengen. Dit komt ondermeer door bouwtitels die zijn vastgelegd in (soms verouderde) bestemmingsplannen. Ook de grote vestigingsdruk vanuit de twee stadsgewesten speelt een rol.

De Stichting Het Utrechts Landschap wil de impasse - verstedelijkingsdruk versus de wens grotere aangesloten groene gebieden te realiseren - doorbreken. De stichting stelt voor om te gaan 'schaken'. Dit betekent op cruciale plaatsen meer ruimte bieden voor de natuur, door op minder gevoelige plekken verstedelijking toe te staan. Dit moet leiden tot twee balansen die in evenwicht zijn:

de rood-groene balans en

de financiële verevening van de opbrengsten (rood) en investeringen (groen).

Aanknopingspunten voor de natuur zijn twee ecologische verbindingzones die de barrière van de A28 moeten wegnemen (via ecoducten). Ten noorden en ten zuiden van de A28 zijn groene verbindingen nodig om het natuurlijk functioneren van dit deel van de Heuvelrug te verbeteren.

Wij hebben deze uitdaging opgepakt. In het kader van Agenda 2010 zijn wij het project Hart van de Heuvelrug gestart. Met betrokken gemeenten, diverse ministeries en maatschappelijke organisaties is een gebiedsvisie opgesteld. In de gebiedsvisie zijn strategieën aangegeven voor de verschillende delen van het plangebied. De visie zal naar verwachting binnenkort door partijen worden onderschreven via een Intentieverklaring. Deze verklaring geeft ook de spelregels aan die worden gehanteerd bij het intensieve proces dat tot het daadwerkelijk schaken moet leiden.

De pilot zorginstellingen Dennendal/Sterrenberg past binnen de gebiedsvisie. Doel is het vermaatschappelijken van de zorg. Concreet houdt de pilot in:

- een omgekeerde integratie op Sterrenberg door vernieuwing in combinatie met woningbouw,
- een nieuw buurtschap binnen de rode contour van Zeist,
- het vrijspelen van Dennendal voor een natuurfunctie.

Met partijen is afgesproken dat de uitkomsten van het proces van schaken planologisch worden verankerd in het nieuwe streekplan. Dit betekent dat het streekplan vooralsnog uitgaat van een 'basisprogramma' voor verstedelijking. Dit basisprogramma bestaat uit woningbouw en bedrijvenontwikkeling binnen de rode contouren van het streekplan 1994 en het vastleggen van afspraken over het Kamp van Zeist. Zolang er nog geen zekerheid is over de ontwikkeling van de groene gebieden blijft het noodzakelijk geachte aanvullend stedelijk programma (op grond van regionale behoefte) 'boven de markt zweven'.

Dit proces kan gezien worden als een eerste vorm van ontwikkelingsplanologie: het actief opereren van partijen om de gewenste ruimtelijke kwaliteit dichterbij te brengen, anders dan door het uitvoeren van regelgeving.

De Ecologische Hoofdstructuur

In ons Beleidsprogramma 1999-2003 is de (versnelde) realisatie van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) een belangrijk onderwerp, als onderdeel van 'investeren in het landelijke gebied'. De EHS bestaat uit een groen netwerk van bestaande bos- en natuurgebieden, landgoederen, nieuwe natuur, voor de natuur waardevolle agrarische gebieden en ecologische verbindingzones.

Bij de EHS gaat het zowel om realisatie als om veiligstelling. Hiervoor hanteren wij de volgende strategieën:

- planologische basisbescherming,
- inrichting en beheer,
- verwerving ten behoeve van natuurbeschermingsorganisaties,
- particulier en agrarisch natuurbeheer.

Wij richten ons niet alleen op het realiseren van een groter areaal natuur. Ook de te behouden of te bereiken kwaliteit is belangrijk. Voor dit laatste is op landelijk en provinciaal niveau de natuurdoeltypen systematiek ontworpen. Deze systematiek vormt vanaf 1 januari 2000 de basis voor het afsluiten van beheerscontracten met natuurbeschermingsorganisaties en particulieren. Hierdoor kunnen we het natuurbeheer op kwaliteit sturen. Bij dit laatste spelen de natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan van de provincie Utrecht een cruciale rol. In deze plannen geven we aan welke soort natuur we waar willen realiseren.

In de periode 2001-2002 zijn het beheersgebiedsplan (agrarisch natuurbeheer) en, met uitzondering van die voor het grondgebied van Vianen, alle natuurgebiedsplannen opgesteld.

Wij stimuleren het particulier en agrarisch natuurbeheer. Naast verwerving zijn dit belangrijke middelen om de EHS te realiseren. Hierbij staan de natuurdoelen niet ter discussie.

In 2002 heeft het Rijk forse bezuinigingen aangekondigd op het aankoopbudget voor bestaande en nieuwe natuur. De kans is daardoor groot dat de (versnelde) realisatie van de EHS vertraging oploopt. Ook is een beleidsombuiging aangekondigd van grondverwerving naar meer particulier en agrarisch natuurbeheer. Wij zien daar mogelijkheden voor, als het Rijk de benodigde financiële middelen beschikbaar stelt.

In 2002 is er voor de EHS ruim 500 hectare grond aangekocht. Het gaat om landbouwgronden waar functieverandering plaatsvindt, en om bestaande bos- en natuurgebieden zoals de landgoederen De Citadel bij Soesterberg en Stoutenburg bij Leusden. Ook zijn er voor 82 hectare contracten particulier natuurbeheer afgesloten, voornamelijk voor nieuwe natuur op landgoederen.

Op verschillende plaatsen in de provincie zijn onderdelen van ecologische verbindingzones gerealiseerd, vooral langs watergangen van de waterschappen. In de provinciale wegen zijn zeven faunapassages aangelegd, waaronder een grote onder de Universiteitsweg bij De Bilt. Deze faunapassage is een belangrijke schakel in de ecologische corridor tussen Groenraven en het Noorderpark.

Groen rond Utrecht en Amersfoort

De aanleg van (recreatief) groen in de directe omgeving van Amersfoort loopt zwaar achter op het verstedelijkingsprogramma. Eind jaren negentig van de vorige eeuw is het eerste plan voor groen rond Amersfoort gemaakt. Dit plan is niet verder opgepakt: het ambitieniveau lag te hoog en financiële middelen ontbraken. Daardoor was er te weinig draagvlak voor.

Het gewest Eemland heeft in 2001 een nieuw en meer realistisch plan gemaakt, de Visie Buitengebied Eemland. De visie mondt uit in een breed scala van projecten, van verbreding van de landbouw in het hele gewest Eemland tot en met de aanleg van De Schammer ten noorden van Leusden. De Schammer valt onder de noemer "versterken van de natuur- en recreatiewaarden rond het bekengebied". Het gewest coördineert de uitvoering van de visie. In december 2002 zijn voor alle projecten plannen van aanpak opgesteld. De uitvoering is inmiddels door de betrokken gemeenten opgepakt.

Een aantal projecten uit de Visie Buitengebied Eemland is in oktober 2001 eveneens verankerd in de afspraken die in het kader van bestuurlijk overleg over Groen in en om de stad (GIOS) zijn gemaakt tussen het rijk, de provincie en de gemeente Amersfoort. Afgesproken is dat, voorzover het gaat om het groen om de stad, vijf projecten prioriteit hebben:

- Vathorst - De Laak: 150 hectare recreatief groen en routestructuren
- Wieken-Vinkenhoef: 100 hectare recreatief groen en routestructuren
- Flier-Zuid: 150 hectare multifunctioneel bos
- Hoevenlakense Bos: 40 hectare multifunctioneel bos
- Schammer: 100 hectare (plas en omgeving) intensief recreatiegebied.

Deze afspraken, die verstedelijking en groen meer met elkaar in balans moeten brengen, zijn in maart 2001 bestendig in een intentiedocument. In dit document zijn de conceptafspraken tussen het rijk, de provincie en de gemeente Amersfoort in het kader van de tweede verstedelijkingsronde vastgelegd, als uitkomst van het 'rondje Remkes'.

De financiering van de circa 500 hectare nieuwe groen en blauw rond Amersfoort zou voor een belangrijk deel voor rekening van het rijk moeten komen, via ICES en GIOS. Het wachten was op besluitvorming in het nieuwe kabinet over de ICES claims en het uitvoeringsprogramma van de Vijfde Nota. Inmiddels is bekend dat de veronderstelde rijksmiddelen voor 'Groen en blauw rond Amersfoort' niet meer ter beschikking staan.

Dit is de belangrijkste reden waarom de komende tijd het accent zal liggen op drie van de hiervoor genoemde vijf prioritaire projecten. De gemeente Amersfoort trekt het project Vathorst - De Laak, en zal daarbij ondermeer zoeken naar mogelijkheden om nieuw groen te financieren via het woningbouwprogramma.

De provincie neemt het voortouw bij de realisatie van de Schammer en omgeving. Het is een van de tien sleutelprojecten in de provincie, waarin wij - onder de naam Agenda 2010 - duurzaam investeren ten behoeve van de Utrechtse samenleving. Wij zetten ons in voor de realisatie van dit beeldbepalend bovenlokaal project, samen met de betrokken gemeenten, het waterschap, het recreatieschap, de Stichting het Utrechts Landschap, Rijkswaterstaat, bewoners en lokale belangenorganisaties. In het verslagjaar 2003 zullen wij in gaan op de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek voor de Schammer.

Ook het gebied Wieken-Vinkenhoef heeft prioriteit. Hier komt een natuurgebied met mogelijkheden om te fietsen en te wandelen. De planvorming is volledig rond. De aanleg van het nieuwe groen zal grotendeels worden betaald uit de exploitatie van het aangrenzende bedrijventerrein. Er wordt gezocht naar de laatste financiële middelen die nodig zijn om het plan in uitvoering te nemen.

Moet bij Amersfoort het groen nog op de rails worden gezet, in Utrecht rijdt de trein inmiddels. Hier gaat het om het Groot Groengebied Utrecht, 1030 hectare nieuw groen in het stadsgewest Utrecht dat wordt aangelegd onder de noemer van het Strategisch Groenproject Randstadgroenstructuur.

Het maken van concrete plannen voor dat nieuwe groen en de aanleg ervan gebeurt via landinrichting. Twee landinrichtingsprojecten, Noorderpark en Groenraven Oost, zijn in uitvoering. Voor het landelijk gebied in de westflank van het stadsgewest is een landinrichtingsproject in voorbereiding. Het realiseren van nieuw groen rond Haarzuilens en langs de Hollandsche IJssel is hier de belangrijkste uitdaging. Dankzij de aankoop door Natuurmonumenten van kasteel en landgoed de Haar zit vooral voor het groen rond Haarzuilens inmiddels goed schot in de planvorming. Wij verwachten dat de landinrichtingscommissie eind 2003 een ontwerp-landinrichtingsplan voor dit deel van het Groot Groengebied Utrecht klaar heeft.

Het maken en uitvoeren van concrete plannen voor recreatief groen via landinrichtingen gebeurt onder de paraplu van een Gebiedsperspectief. Het Gebiedsperspectief voor de 1030 hectare strategisch groen is door Provinciale Staten vastgesteld in september 1996. Maar het BRU en de provincie hebben, dankzij het VINAC-beleid, de kans om gezamenlijk 324 hectare extra recreatief groen aan te leggen. Extra hectaren die hard nodig zijn omdat de aanleg van het Groot Groengebied niet voldoende is om het tekort aan recreatief groen in het stadsgewest op te heffen. Het gaat om 275 hectare strategisch en 49 hectare regionaal groen. Wij zijn verantwoordelijk voor het strategisch groen. Voor het regionaal groen is het BRU dat.

Voor deze extra hectaren groen hebben wij, samen met het BRU, het Gebiedsperspectief recreatief groen stadsgewest Utrecht opgesteld. Met de landinrichtingscommissies, het recreatieschap Stichtse Groenlanden en het ministerie van LNV zijn we tot de volgende locaties gekomen, na raadpleging van maatschappelijke organisaties en burgers uit het gebied:

Strategische vlakgroen (bos, speel- en ligweiden etc.):

- ten oosten van Haarzuilens: 117 hectare
  - ten westen van de Hollandsche IJssel: 137 hectare
- Strategisch verbindingsgroen (fiets- en wandelpaden):

- Noorderpark en polder Binnenweg: 19,8 hectare
- Utrecht west: 5,2 hectare

Regionaal groen:

- Landgoed Wulven - Houten
- Jacques P. Thijsselint - Leidsche Rijn

Het gebiedsperspectief is in december van dit verslagjaar vastgesteld door Provinciale Staten en door het algemeen bestuur van het BRU. Daarna hebben wij het ter goedkeuring aangeboden aan de minister van LNV. Inmiddels (maart 2003) hebben wij zijn positief antwoord binnen. Dit betekent dat wij afspraken kunnen gaan maken met de landinrichtingscommissies Utrecht West en Noorderpark over het opnemen van de 275 hectaren extra taakstelling voor strategisch groen in de landinrichtingsplannen. De gemeenten Utrecht en Houten realiseren het regionale groen.

4.4 Nog een paar thema's

Grondbeleid

In 2000 verschenen de IPO-rapporten 'Rolbepaling provinciaal grondbeleid' en 'Van ordenen naar ontwikkelen' (commissie Tielrooy). Dit heeft ons denken over ruimtelijke ontwikkelingspolitiek gestimuleerd. We hebben de notitie 'Utrecht: presterende provincie' opgesteld. De daarin verwoorde ambitie is tastbaar gemaakt met de tien projecten uit 'Agenda 2010'. Ook zijn we begonnen met het opstellen van een op uitvoering gericht nieuw streekplan.

In 2001 hebben wij een projectgroep grondbeleid ingesteld. Deze had als taak "het onderzoeken van mogelijkheden en het doen van aanbevelingen om de uitvoeringsgerichtheid van het provinciale omgevingsbeleid te versterken door middel van provinciaal grondbeleid". De uitkomsten zijn verwoord in de Nota Grondbeleid Provincie Utrecht. Deze hebben wij begin juni 2002 vastgesteld.

In de nota positioneren wij provinciaal grondbeleid als volgt:

- het is een hulpmiddel om de uitvoeringsgerichtheid van het eigen provinciale omgevingsbeleid te versterken en,
- het levert een bijdrage aan bovenlokale structuurversterking, door zonodig het gemeentelijke beleid te ondersteunen.

Daarbij hanteren wij als uitgangspunten de complementariteit ten opzichte van het gemeentelijk grondbeleid, het facilitaire karakter van provinciaal grondbeleid en de noodzaak om te komen tot afstemmen en samenwerken met andere overheden.

Naar onze mening zou het doel van provinciaal grondbeleid moeten zijn "het voor eigen rekening en risico innemen van posities op de grondmarkt, om invloed en zeggenschap uit te kunnen oefenen". Dit kan bijvoorbeeld door middel van eigendom, huur en verhuur, verpachten, grondruil en koopopties. Grondverwerving in het landelijke gebied voor het verbeteren van de agrarische structuur - zoals in De Venen, de Gelderse Vallei en het gebied van de Langbroeker wetting - valt onder provinciaal grondbeleid. De Dienst Landelijk Gebied koopt hier gronden aan met provinciaal geld, en verkoop kan alleen nadat de provincie de transactie heeft goedgekeurd. Er is dus sprake van invloed op het toekomstige grondgebruik, en de provincie loopt door de inzet van eigen middelen ook risico's. Het aankopen van grond voor landinrichting, bufferzones, de ecologische hoofdstructuur en het recreatief groen vallen niet onder provinciaal grondbeleid. Er is wel invloed en zeggenschap, maar er is geen sprake van risico omdat geen eigen positie op de grondmarkt wordt ingenomen.

Voor een goed begrip van provinciaal grondbeleid is het onderscheid van belang tussen taakgebonden en niet taakgebonden grondbeleid. Taakgebonden grondbeleid richt zich op de traditionele taakvelden van de provincie, zoals aankoop voor de aanleg van provinciale wegen en de eerder genoemde grondverwerving door de Dienst Landelijk Gebied. Niet taakgebonden grondbeleid geeft inhoud aan een nieuwe rolopvatting van de provincies, die onder meer gericht is op het versterken van de rol van de provincie in het omgevingsbeleid. Dit betekent het verruimen en versterken van:

- instrumenten ten opzichte van taakgebonden grondbeleid,
- de uitvoeringsgerichtheid van het provinciaal beleid,
- de provinciale regiefunctie,
- het integrale karakter van het provinciaal beleid.

Bij taakgebonden grondbeleid start grondverwerving als de planvorming is afgerond. Bij niet taakgebonden grondbeleid zijn er twee 'sporen' van grondverwerving:

- anticiperend - de provinciale planvorming is gestart, realisering vindt binnen drie tot vijf jaar plaats en de overwegingen zijn bekend;
- strategisch - er is nog geen provinciale planvorming, realiseren duurt langer dan vijf jaar en grondverwerving vindt soms uitsluitend op basis van strategische overwegingen.

Momenteel voert de provincie alleen taakgebonden grondbeleid.

Aan niet taakgebonden grondbeleid zijn risico's verbonden. Er kan een 'dubbele pettenprobleem' ontstaan tussen de provincie als risicodragend ondernemer en als toezichhouder. Dit vereist organisatorische maatregelen zoals ook gemeenten die hebben getroffen. Ook moet de verhouding met gemeenten en samenwerkingsverbanden helder zijn. Voorkomen moet worden dat men provinciaal grondbeleid als bedreigend en concurrerend ervaart. En uiteraard is er een financieel risico. Vooral bij strategische grondverwerving bestaat een kans dat investeringen verlies opleveren. Wij hebben met het vaststellen van de Nota Grondbeleid Provincie Utrecht besloten tot een periode van twee jaar proefdraaien. Tijdens deze proefperiode leggen wij concrete voorstellen en projecten voor aan Provinciale Staten. Na deze proefperiode volgt een evaluatie.

De Nota Grondbeleid is, met een oplegnotitie erbij, begin juli 2002 besproken in de statencommissie Ruimte en Groen, met uitnodiging van de commissie Bestuur en Middelen. Uit deze bespreking is geen eenduidige opvatting naar voren gekomen over het gewenst of noodzakelijk zijn van provinciaal grondbeleid. Maar de grondhouding ten aanzien van het vervolgtraject was positief.

Baggerstortlocatie Zevenhuizen

Op 8 april 2002 hebben Provinciale Staten besloten op de bezwaarschriften tegen de aanwijzing van Zevenhuizen als baggerstortlocatie (Tweede partiële herziening Streekplan). Daarbij is het aangegeven gebied met ongeveer een hectare verkleind om de afstand tot de aaneengesloten bebouwing van Vathorst in elk geval op 500 meter te houden. Voor het overige zijn de bezwaarschriften ongegrond verklaard.

De belangengroep 'Geen Uitbreiding Stort' (GUS) uit Amersfoort en een particuliere bezwaarhebber uit Amersfoort zijn tegen deze beslissing in beroep gegaan, en hebben tevens een voorlopige voorziening (schorsing van het besluit) gevraagd bij de Voorzitter van de Raad van State. De voorlopige voorziening is door de Voorzitter op 19 december 2002 afgewezen omdat er geen spoedeisend belang is. De zitting van de bodemprocedure was op 10 februari 2003. Ook daar is het beroep afgewezen.

De gemeente Amersfoort moet meewerken om de baggerstortlocatie Zevenhuizen te realiseren. Omdat Amersfoort daartoe niet meer bereid was, hebben wij besloten gebruik te maken van de aanwijzingsbevoegdheid die de Wet op de Ruimtelijke Ordening (artikel 37) ons biedt. Dit is overigens een eerste aanwijzing in de Utrechtse provinciale historie. De aanwijzing is gegeven nadat uitgebreid overleg is gevoerd met de gemeente Amersfoort, en nadat advies van de Provinciale Planologische Commissie was ingewonnen. De gemeente Amersfoort heeft besloten gehoor te geven aan de aanwijzing. Dit betekent dat er op 26 augustus 2003 een bestemmingsplan 'Baggerberging Zevenhuizen' bij de provincie moet liggen. Inmiddels is de gemeente dit plan aan het ontwikkelen.

Flora- en faunawet en compensatiebeginsel

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet (FF-wet) in werking getreden. De FF-wet biedt het juridische kader voor de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Hij vervangt een aantal verouderde wetten op dit gebied, zoals de Vogelwet 1936. De FF-wet bevat de implementatie van de soortenbeschermingsbepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Voor de Utrechtse situatie worden de beschermingsbepalingen uitgewerkt in een compensatiebeginsel en vastgelegd in het nieuwe streekplan.

Naast nieuwe vormen van planvorming en uitvoering hebben wij ons in 2002 ook bezig gehouden met een meer traditionele taak van de provincie, het beoordelen van bestemmings- en bouwplannen van gemeenten. In dit hoofdstuk houden we een paar van die plannen tegen het licht. Daarbij blijkt hoe lastig het kan zijn om verschillende belangen tegen elkaar af te wegen.

De manier van werken aan bestemmingsplannen verschuift geleidelijk. We proberen onze aandacht meer aan de voorkant van de planvorming te leggen en vanaf het begin met de gemeenten mee te denken. Dit voorkomt tijdverlies en frustratie over en weer bij de uiteindelijke beoordeling van een plan.

Bestemmingsplannen en bouwplannen in cijfers

In het jaar 2002 hebben wij 149 bestemmings-, wijzigings- en uitwerkingsplannen behandeld. In 2001 waren dat er 153. Het aantal plannen dat zowel in ontwerp als in definitieve vorm is voorgelegd bedraagt 138. Hiervan zijn 39 bestemmingsplannen in definitieve vorm, dat wil zeggen door de gemeenteraad vastgesteld en aan ons ter goedkeuring voorgelegd. Voor alle bestemmingsplannen is advies gevraagd aan de Provinciale Planologische Commissie (PPC). Een paar keer zijn wij op onderdelen afgeweken van dat advies. Bij 24 van de 138 plannen ging het om wijzigings- en uitwerkingsplannen van bestaande plannen. In alle gevallen is ons besluit over de goedkeuring binnen de wettelijke termijnen genomen. De overige plannen hadden betrekking op diverse overlegfases, vooruitlopend op de definitieve vorm.

Twee bestemmingsplannen zijn goedgekeurd met toepassing van de afwijkingsbevoegdheid uit het Streekplan 1994. Voor vier andere plannen is deze procedure ook aan de orde gekomen, maar nog niet afgerond. In één geval hebben wij besloten geen gebruik te maken van de afwijkingsbevoegdheid. Het beoogde aantal woningen buiten de bebouwingscontour was te groot.

Op basis van en vooruitlopend op een (ontwerp)bestemmingsplan kan een gemeente onze instemming vragen om af te wijken van het huidige bestemmingsplan. Het gaat daarbij om een 'verklaring van geen bezwaar', zoals bedoeld in art 19.1 WRO. In 2002 hebben gemeenten ons dit 401 keer verzocht. Elf keer hebben wij dit geweigerd, met name in verband met het willen bouwen buiten de bebouwingscontour. Bij twee van deze elf verzoeken loopt de procedure nog.

Wij hebben zes keer instemming verleend ondanks het negatieve advies van de VROM-inspectie. De VROM-inspectie kan hiertegen verdere procedures starten, maar heeft dat niet gedaan.

Na onze instemming om af te wijken van het geldende bestemmingsplan kan een gemeente een bouwvergunning afgeven. In één geval heeft een gemeente dit gedaan zonder eerst onze instemming te vragen. Deze bouwvergunning hebben wij aan de Kroon voorgelegd ter vernietiging.

Als we dat nodig vinden kunnen we gebruik maken van de mogelijkheden om het streekplan flexibel toe te passen. Het uitruilen van gronden buiten de contour tegen gronden binnen de contour is daar een voorbeeld van. In drie gevallen hebben wij daartoe besloten.

Sinds halverwege het jaar 2000 is er de mogelijkheid om, op basis van een ontwerp voor een heel gebied, in een keer onze instemming te krijgen om af te wijken van het bestemmingsplan. Deze 'algemene verklaring van geen bezwaar' art. 19.2 WRO voorkomt dat gemeenten een groot aantal separate aanvragen moeten indienen. In het verslagjaar zijn 51 van dit soort verzoeken behandeld. In vrijwel alle gevallen lag daaraan een ontwerpbestemmingsplan ten grondslag. Op basis van de door de PPC uitgebrachte adviezen zijn 17 verzoeken geheel gehonoreerd, 13 gedeeltelijk en 6 onder voorwaarden. Met 15 verzoeken konden wij en de PPC niet instemmen.

Bestemmingsplannen in overleg

Een efficiënte planvorming vraagt om tijdig overleg met betrokkenen en om het vinden van draagvlak voor de ruimtelijke ideeën. Het overgrote deel van de aan ons en de PPC voorgelegde gemeentelijke plannen bevond zich in een dergelijke overlegfase. Dit voortraject neemt een steeds belangrijkere plaats in bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen en past geheel in de opzet van de Fundamentele Herziening van de WRO.

Veelal vindt dit overleg plaats op basis van een ontwerp voor een bestemmingsplan. Maar ook in de fase van gedachtenvorming, vooruitlopend op planvorming, hebben wij een inbreng. Deels via de PPC, waar gemeenten en ontwikkelaars hun ideeën presenteren, en deels via het ambtelijk overleg. Los van specifieke plannen kunnen op deze wijze thema's besproken worden met betrokkenen, zoals aandacht voor water-aspecten in planvorming, meervoudig ruimtegebruik bedrijventerreinen, gebruiksvormen in het landelijk gebied, etc.

Rechtsgang

Tegen onze besluiten over bestemmings- en bouwplannen staat rechtsgang open naar de rechtbank en/of de Raad van State.

Bij de rechtbank hebben 28 zittingen gediend. In 17 zaken ging het om een verzoek om een voorlopige voorziening, in 11 zaken om de behandeling van een beroepszaak. Twee van deze beroepszaken hadden betrekking op onze weigering een 'verklaring van geen bezwaar' af te geven. In de overige gevallen ging het om het juist wel afgeven van zo'n verklaring. De verzoeken om een voorlopige voorzieningen zijn geen van alle gehonoreerd. Negen van de elf ingestelde beroepen zijn ongegrond verklaard. De overige twee beroepen werden gegrond geacht, omdat de gemeente vormfouten had gemaakt (waaronder geen tijdig nieuw voorbereidingsbesluit).

Bij de Raad van State hebben 37 zaken gediend. In 35 gevallen was ons besluit een bestemmingsplan goed te keuren de aanleiding.

Bij zeven zaken ging het om een verzoek om een voorlopige voorziening, bij 28 om de behandeling van de beroepszaak zelf. De overige twee zaken hadden betrekking op een hoger beroep nadat de rechtbank de ingestelde beroepen ongegrond had verklaard.

Drie van de zeven verzoeken om een voorlopige voorziening zijn afgewezen, en twee geheel toegewezen. De twee toegewezen verzoeken hadden betrekking op bestemmingsplannen waarbij de gemeenten op basis van voortschrijdend inzicht een andere inrichting van de betrokken gebieden voorstond dan ten tijde van de oorspronkelijke aanvraag. De resterende twee verzoeken zijn op een enkel onderdeel toegewezen. Eén daarvan is in de bodemprocedure alsnog afgewezen.

Van de 28 ingestelde beroepen tegen bestemmingsplannen heeft de Raad van State er 18 ongegrond, 17 op onderdelen gegrond en 1 geheel gegrond verklaard. Eén plan is ingetrokken, en bij één plan loopt de procedure nog.

Een paar bestemmingsplannen uitgelicht

- *Het Klooster, Nieuwegein*. Dit bestemmingsplan biedt de basis voor:
  - een circa 105 hectare groot bedrijventerrein (C-locatie) in de periode tot 2015,
  - een (overslag)haven aan het Amsterdam-Rijnkanaal,
  - een volledige aansluiting op de A 27,
  - de verbreding van de Beatrixsluis en het Lekkanaal.

In het plan zijn de objecten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie nauwkeurig ingepast.

De statencommissie Ruimte en Groen heeft - via de procedure van de passieve afwijkingsbevoegdheid van het streekplan - ingestemd met 40 hectare extra C-bedrijventerrein, in aanvulling op de in het streekplan voorziene 65 hectare. Mede op grond hiervan hebben wij halverwege oktober 2002 de ontwikkeling van 90 hectare bedrijventerrein goedgekeurd. Hoewel wij in beginsel kunnen instemmen met de aanleg van een haven (bedrijfsterrein) hebben wij aan dit 15 hectare groot noordelijke plandeel goedkeuring onthouden. Reden daarvoor is de onduidelijke motivering en regeling. Het BRU is bezig de behoefte aan dergelijke bedrijfsterreinen (overslag) nader te onderzoeken.

Ook hebben wij goedkeuring onthouden aan de voorgestelde situering van windturbines, en aan enkele ondergeschikte onderdelen van de planvoorschriften.

De rijkspartijen waren lang zeer kritisch, maar vinden het plan inmiddels ook aanvaardbaar. Zij hebben geen vervangingsbesluit genomen en ook niet beroep aangetekend. Anderen hebben dat laatste wel gedaan en schorsing aangetekend. Daarom zal, via behandeling bij de Raad van State, het aanvaardbaar zijn van onze beslissing nog eens worden beoordeeld.

- *Woongebieden en Recreatieterreinen, gemeente Doorn.* Dit bestemmingsplan heeft betrekking op een aantal clusters woningen en op recreatieterreinen in het buitengebied van Doorn. Het plan biedt ondermeer mogelijkheden voor het verplaatsen van bedrijven, en voor nieuwe woningen buiten de bebouwingscontour. De voorbereiding van het plan heeft lang geduurd omdat deze onderdelen van het plan controversie oproepen. Er is veel overleg met de gemeente geweest. Het feit dat de Inspecteur voor de Ruimtelijke Ordening niet kon instemmen met een groot aantal voorgestelde ontwikkelingen maakte de zaak extra complex.

Wij hebben ingestemd met een aantal verstedelijkingsontwikkelingen buiten de bebouwingscontour. Daarvoor hebben we de afwijkingsbevoegdheid van het streekplan toegepast. De belangrijkste ontwikkeling is het omvormen van het terrein van het laboratorium voor Pluimvee tot een algemeen bedrijventerrein voor uit de kern van Doorn te verplaatsen bedrijven. Dit terrein biedt de betrokken bedrijven een nieuw toekomstperspectief en maakt woningbouw in het centrum van Doorn mogelijk. De ontwikkeling van het terrein compenseert de gemeente door elders in het buitengebied bestaande bouw mogelijkheden in te leveren. Aan een aantal planonderdelen hebben wij goedkeuring onthouden omdat ze in strijd zijn met het provinciaal beleid.

- *gemeente Amerongen, woningbouw.* Het plan bevat mogelijkheden voor de ontwikkeling van woningbouw buiten de streekplancontour. Het gemeentebestuur heeft ons verzocht de afwijkingsbevoegdheid van het streekplan toe te passen. Op voorstel van de PPC hebben wij dit verzoek afgewezen. De omvang van de voorgestelde nieuwbouw is te groot. Wel hebben wij de gemeente de opening geboden voor kleinschaliger woningbouw, in combinatie met het saneren van een paar bedrijven.

- *Akkerweg 1-3, gemeente Driebergen-Rijsenburg.* Dit bestemmingsplan voorziet in het realiseren van twee ontmoetings- en gebedsruimten voor de Turkse en de Marokkaanse gemeenschap in Driebergen. Beide gemeenschappen zijn al eerder lang op de betrokken locatie gehuisvest geweest, in een voormalig schoolgebouw. Dit gebouw is in 1995 afgebroken. Omdat de locatie net buiten de bebouwingscontour ligt, hebben wij de afwijkingsprocedure van het streekplan toegepast. Inmiddels is een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19 WRO afgegeven voor de bouwplannen, op basis van het ontwerpbestemmingsplan en de door ons gevolgde afwijkingsprocedure. De bouwplannen stuiten overigens op groot verzet van de omwonenden.

Actualisatie handleiding bestemmingsplannen buitengebied

In het vorige verslagjaar hebben wij de geactualiseerde Handleiding Bestemmingsplannen Buitengebied vastgesteld, inclusief hoofdstuk 8 over vrijkomende agrarische bebouwing. Inmiddels hebben Provinciale Staten ingestemd met de toepassing van de actieve afwijkingsbevoegdheid van het streekplan, waarmee ook dit hoofdstuk definitief is vastgesteld.

Het huidige beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing maakt uitsluitend aan het landelijk gebied gelieerde nieuwe vormen van gebruik mogelijk. Steeds meer agrariërs stoppen met hun bedrijf. Om te voorkomen dat daardoor ongewenste activiteiten in de vrijkomende bebouwing worden ontplooid, zijn andere aanvaardbare vormen van niet-agrarisch gebruik nodig. Hoofdstuk 8 van de handleiding gaat over het verruimde beleid voor de gebruiksmogelijkheden van vrijkomende agrarische bebouwing, zoals bijvoorbeeld kleinschalige handel, ambachtelijke productie en dienstverlening van beperkte omvang. Aan Provinciale Staten is toegezegd dat de in de beleidsregels neergelegde maatvoering over

maximaal toegestane bebouwing voor vervolgfuncties ter plaatse van beëindigde bedrijven zal worden geëvalueerd.

In 2002 is met in- en externe partijen een (eind)concept opgesteld voor een handleiding voor het gebied van de Langbroekerwetering. Deze op het gebied toegesneden handleiding maakt het mogelijk op onderdelen af te wijken van het generieke beleid zoals verwoord in de Handleiding bestemmingsplannen buitengebied.

De Circulaire artikel 19

In het verslag over 2001 hebben wij gerapporteerd over de evaluatie van ons beleid met betrekking tot de algemene verklaring van geen bezwaar (artikel 19.2 WRO). Dit jaar is, naar aanleiding van de evaluatie, de Circulaire artikel 19 WRO aangepast. In de circulaire is nu ook de mogelijkheid van een specifieke algemene verklaring van geen bezwaar opgenomen, naast de reeds bestaande limitatieve vrijstellingslijst. De aanvulling bestaat uit een vrijstellingsregeling voor het uitbreiden van bedrijven, kantoren, winkels en andere vergelijkbare functies op niet als zodanig bestemde gronden.

In dit Verslag is een aantal beleidsvelden van de ruimtelijke ordening aan bod gekomen die in 2002 onze aandacht hebben gehad. Veel activiteiten zijn niet in deze ene jaargang onder te brengen, maar zijn in eerdere jaren al gestart of lopen de komende jaren nog door. Vooral de activiteiten rond het opstellen van het nieuwe Streekplan vragen de komende jaren onze bijzondere aandacht. Bij een aantal onderwerpen is een doorkijkje gegeven naar 2003 en verder.

In hoofdstuk 1 is aangegeven dat naast de beleidsvorming ook de uitvoering van ons beleid een belangrijke rol gaat spelen in ons toekomstig handelen. Het nieuwe Streekplan met haar Meerjaren Actieprogramma is daar een voorbeeld van, evenals de verschuiving van toelatingsplanologie naar ontwikkelingsplanologie.

In ons volgend Verslag komen wij dan ook zeker terug op deze ontwikkelingen.